

Perma-Sharp'ı zirveye yerleştiren
ileri yapım tekniği:

elektronik bombardıman.

PERMA-SHARP

Traş bıçağında dünyanın en ileri yapım tekniğidir elektronik bombardıman. İlmin, teknolojinin son buluşudur. Perma-Sharp bugün bu tekniğe sahiptir. Şimdi her Perma-Sharp, en sert metaller ile elektronlanmaktadır.

Bu özel sistemdir, yeni Perma-Sharp'ı zirveye yerleştiren. Yeni özel sistem Perma-Sharp'ın ömrü daha uzundur... %40 oranında daha uzun... her bıçağa daha fazla traş olanağı vermek için. Perma-Sharp'ın keskinliğini arttırmıştır, elektronik bombardıman... daha yumuşak, daha rahat bir traş için.

Kalitesinde daha da istikrarlıdır, yeni Perma-Sharp... her bıçağın aynı üstünlüğü taşıması için.

İşte bu yeni özel sistemdir, Perma-Sharp'ı Türkiye'den İngiltere'ye, İspanya'dan Amerika'ya üstün kılan.

Perma-Sharp zirvededir bugün... orada kalacaktır.

Nerede olursa olsun, üstünlüğü tartışılmayacak şekilde.

Perma-Sharp'ınızı yeni ambalajında isteyiniz.

Nerede olursa olsun, Perma-Sharp'ların üstünlüğü tartışılmaz.

(Grafika : — 65)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

HAZİRAN 1974

İÇİNDEKİLER :

- "Budunbilim Terimleri Sözlüğü" Üzerine Muzaffer UYGUNER
Halk Danslarımızda Köken, Etkiler, Anlam Nejat BİRDOĞAN
Hayali Küçük Mustafa ile Bir Konuşma Nail TAN
Eskişehir - Erenköy'de Evlenme Âdetleri Zümrüt ERK
Folkloreu Ziya Gökalp —3— Hikmet DİZDAROĞLU
Ankara "Folklor Araştırmaları Kurumu" Kongresi — Aynı Kurum'un Ziya Gökalp'in 50. Ölüm Yıldönümü Dolayısıyla Düzenlediği Konferanslar T.F.A. Folklorcularımız: Kemal Güngör (1914—1961) Hikmet GÜRÇAY
Çukurova'da Bulgur ve Bulgur Yemekleri Müyesser TOSUNBAŞ
Erzurum — Oğuzkent'te Zihinsel Bir Oyun: "Pig" Osman SINAYUÇ
İstanbul'da Eski Hıdırellezler —17— Münevver ALP
Karacaoğlan'a Ait İlk Araştırmalara Dair Mektuplar Celal KİŞMİR
İst. ve Marmara Böl. 7. İlkokullar Halk Oyunları Şenliği Nursel HİNÇER
Masal: Toroslar, Geyik Avcısı ve Aksakallı İhtiyar Nabil BELEKOĞLU

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 299

KURUŞ: 250

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI A. Ş.

KURULUŞ : 1946

YURT İÇİNDE

235 ŞUBE

Zengin Para İkramiyeleri

1974 te 8 Milyon

TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI

DAMLIYA
DAMLIYA
GÖL OLUR

TURKIYE BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Folklor : 67)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 299

HAZİRAN 1974

YIL: 25 — CİLT: 25

"Budunbilim Terimleri Sözlüğü,, Üzerine

Yazan : Muzaffer UYGUNER

Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek, uzmanlık dalı olan budunbilim (etnoloji) ile ilgili genel nitelikteki terimleri daha önceleri bir kitapta yayımlamıştı. Budunbilim konusundaki ilginiz yönünden bu kitabı alıp incelemek olanağını bulamamıştık. Folklorla dönük bazı derlemelerin insanı uzmanlaştırması elbette söylenemez. Ama, folklorla ilgili derlemeler için gene de bazı şeyleri bilmek gerekli. Durum böyle ise de, terimlere eğilme zorunlu değil diye düşünmüştük. Bu kez Türk Dil Kurumu yayınları arasında çıkan *Budunbilim Terimleri Sözlüğü* elimize geçti. Bu Sözlük'ün eskisi ile ilgisini ve ilgisizliğini araştırmak gereğini duymadan, bu işi uzmanlarına bırakarak, bazı hususlara değinmek istiyoruz. Bu hususlar, görüleceği üzere, esasından çok biçimine ilişkindir.

Bildiğimiz kadarı ile, bu sözlüklerin yayımlandaki amaç eski terimlere yeni karşılıklar bulmak; bunu yaparken de yabancı dillerdeki terimlerin neler olduğunu belirtmek ve konuya ilgi duyanlar ya da terimlerden yararlanmak isteyenler için bir tanımını vermektir. Bu tanımların, eski deyimle "Efradını câmi, ağyarını mâni" olması, başka bir deyimle gereken bütün öğelerini de içermeyen bir tanım olarak düzenlenmesi gerekir. Sayın Örnek'in tanımlarının buna uygun olduğunu sanıyoruz. Bunun böyle olup olmadığını uzman biri çıkıp belirtebilir.

Bu esaslara göre kitaba eğildiğimizde

bazı hususların bu ilkeye uygun düşmediğini görüyoruz. Terimlerin türkçeleştirilmesi konusu sayın Emin Özdemir'in son çıkan *Terim Hazırlama Kılavuzu* adlı kitabında da geniş olarak açıklanmıştır. Buna göre, bütün terimlerin türkçelerinin madde başı olarak alınması ve eski terimlerin bu madde başı içinde "es. t." işaretiyle belirtilmesi gerekir. Eğer eski terim için yeni iki terim önerilmekte ise bu takdirde her ikisinin de madde başı olması ve gereken tanımın birinde yapılıp öbüründe buna ilgi kurulması gerekir. Bu Sözlük'de bu ilkeye uyulmadığı görülmektedir. Bu sözlükler başka bir uzman tarafından denetlendiğine ve sonra da Kurum uzmanlarınınca yeniden ele alınıp değerlendirildiğine göre ilkenin değiştirildiği sonucunu çıkarmamız gerekiyor. Bu böyle midir, değil midir? Yeni yayımlanan *Aydınlanma Terimleri Sözlüğü*'nde eskiden bu yana uygulanan ilkeyi bulduğumuza göre, değişiklik yok demektir. Böyle olunca artık "âdet" (4) maddesinin "alışkı" (14) maddesi varken ve bu son maddede eski terim olarak işaret edilmişken yeri olmamak gerekirdi. Kitabın sonundaki dizinde ise yalnızca 14 rakamının yer alması da kanımızca yanlıştır. Çünkü "alışkı"da "âdet"e bakılması için bir uyarı yapılmamıştır. Bunun gibi sayısız madde başı vardır. Bunları şöylece belirtebiliriz: 4, 13, 19, 26, 30, 31, 40, 41, 105, 106, 110, 111, 112, 120, 133, 136, 146, 147, 148, 152, 153, 156, 157, 160, 161, 183, 193, 195, 199, 206, 217, 225, 238, 262, 274, 290, 297,

HOS
BAG

SARAP
SANAYİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE

TEKEL
SUNAR

(Basın : 60617 — 68)

ANADOLU
BANKASI

SİZİN EŞİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
KISACASI
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 69)

303 vb.

İkinci bir ilke de terimlerin türkçeleştirilmesi olduğuna göre bu yolda daha fazla özen gösterilmesi gerekirdi. Görüşümüz odur ki "Darwincilik" (101), "ergoloji" (138), "fratri" (158), "jens" (224), "jest" (226) maddelerindeki bu terimlerin ve madde 69 daki "preri" sözcüğünün türkçeleştirilmesi gerekirdi.

Bu sözlüklerde üçüncü bir ilke, terimlerin yabancı dillerdeki karşılıklarının verilmesidir. Prof. Örnek, terimlerin almanca, ingilizce ve fransızca karşılıklarını vermiştir. Fakat verilmesi gereken karşılıkların ariki yontusu, batık, çurunga, geçici siyasal örgüt, geçici tabu, gotul, göz boncuğu, hula dansı, iglu, kon-tiki kuramı, potlaç, uli törenleri, uli yontusu, yadacı, yada taşı, yağmur taşı ve yam için verilmediği görülmektedir. Bunların bazıı ilkelerin dilindendir ve bu nedenle verilmeyebilir diye düşünebiliriz. Ama, bazılarının yazılışlarının değişik olduğu kanısındayız.

Sözlükte yer alan ağaç yaşlama, demir, yılan gibi başka alanların çok bilinen terimlerini almamak gerekirdi. Demir alınınca bakır, tunç gibi madenlerin; yılan ve karga alınca baykuş, doğan gibi hayvanların; erkekler arasındaki cinsel ilişki alınca kadınlararası cinsel ilişkinin; iş evliliği alınca içgüveyliğin alınmaması bir nedene bağlanmalıdır. Önsözde, bizimle ilgili terimlere yer verilmediği belirtilmekte ve sözgelisi içgüveyliğin bize özgü olduğu söylenemez.

Balsa maddesindeki "taşıt aracı" kullanımının yanlış olduğunu bildiğimiz için bir unutmama olduğuna değinerek geçmek istiyoruz. Bu arada belirtmek istediğimiz iki husus var. Bunlar, tanımların noksanlığı

ile ilgilidir. Birincisi, alkım ile ilgilidir ve bu tanımın sonu şöyledir: "türlü durumlar için önbelirti olarak yorumlanan göksel olay". Burada, bu göksel olayın nasıl bir olay olduğu belirtilmeliydi. İkincisi, anayanlı maddesi ile ilgili olup bu da "topsal yapıyı buna göre düzenleyen" biçiminde bitirilmektedir, ki burada "düzenlenen" hususun ne olduğunun belirtilmesi zorunluydu.

Değirmek istediğimiz başka bir husus, aynı anlamdaki bir çok terimin her maddede yeniden tanımının verilmesidir. Batık, ikat belki nitelik farkı yüzünden bu işlem yapılabilir; ölümler dünyası ile öte dünya maddelerinin kavram olarak aynı olduğu kanısındayız.

Bir de yabancı bir terim olan "rite" üzerinde durmak isteriz. Bu terim, madde 137 de ve asıl madde olan 273 de "tören" olarak, 164 de ise "kuttören" olarak karşılanmıştır. Bilmem yerinde midir? Dilimizde uzun süre "fenomen" olarak kullanılan terim için bir zamanlar yanlış bir terim olan "olgu" kullanılmıştı; Prof. Örnek de bunu almış (342). sanırım bunun "görünü" olarak kullanılması gerekir. Madde 159 da fuhuş karşılığı cinsel şenlik maddesine bağlantı kurulmuş; halbuki, cinsel şenlik o maddede orji karşılığı bulunmuş bir terimdir. Orji'nin bizim anladığımız anlamda fuhuş ile ilgisi olamayacağına göre bu bağlantı doğru olmamak gerkir. Megalit karşılığı anıtaş karşılığı güzel bulunmuş bir terim ise de kardaş, yandaş, yurttaş terimlerinin yapısını andırıldığından üzerinde durulması gereken bir terim olarak görüldü.

Budunbilim ile ilgili bu terimlerin, ulusal terimlerimizle daha kullanışlı genişliğe ulaştırılmasını beklediğimizi belirtmeliyiz.

Halk Danslarımızda Köken, Etkiler ve Anlam

Yazan : Nejat BİRDOĞAN

Halk Danslarımız, son yıllarda ulusal kültürümüzün başta gelen sorunları arasında yer almış bulunmaktadır. Bu konuda çeşitli görüşler ortaya konmaktadır. Bu sayımızdan başlayarak Nejat Birdoğan, Metin And, Şerif Baykurt, Sabahaddin Türkoğlu, Nimet Gezmiş, Menter Şahinler, Erol Akın, Sebahattin Bulut, Sadı Yaver Ataman, Muammer Sun, Halil Oğultürk, Sıtkı Soylu en sonra da İhsan Hınçer'in görüş ve önerilerini yayınlayacağız.

T.F.A.

Ulusların kültürel çalışmalarının en önemli bölümünün, öze dönüş demek olan folklorlarına ayrıldığı, bir gerçektir. Halk bilgisi diyeceğimiz bu sözcüğün anlattığı kavramların başında da halkdansları gelmektedir. Gerçekten son 20 yıldır uluslararası halk dansları şölen ve gösterileri artık terk edilemeyecek bir özellik kazanmış, her ulus bu gösterilerde başarılı duruma geçmek için çalışmalarını yoğunlaştırmıştır.

Geri kalmış ulusların yabancı kültür boyunduruğunda boğulup gitmemeleri için özlere dönmeleri tarih ve folklorlarıyla ilgilenip bunları gün ışığına çıkarmaları, bu yolda yüceltici bir kişilik kazanmaları gerektir. Son yıllarda bizde de sık sık görülen bu halk bilgisi çabalarının önemli bir bölümü halk danslarına ayrılmıştır. Batı uluslarının artık devlet olarak el attıkları bu dans çalışmaları acıdır ki bizde henüz kişisel çalışmalardan ileri gitmemiştir. Milliyet gazetesinin, Türk Ticaret Bankasının ve kimi folklor kuruluşlarının da girişimleri olmasa iyice unutulup gidecek bu ürünlerimizin acısı yarın daha acı olacak yüreğimize çöreklenecektir. Geçen gün aylarında Ankara'da toplanan folklor yetkililerinin dileği ile kurulması gereken devlet halk oyunları toplulukları da bugüne kadar kurulmamıştır. Oysa batı uluslarının oyunları seyredildiğinde görülmüştür ki Türk halk danslarının değeri onların çok çok ilerisinde bir yere çoktan varmıştır. Bugün için Kars'tan Edirne'ye, Karadeniz'den Silifke'ye uzanan halk danslarımızın gösterdiği hareket ve anlam zenginliği bizi mutlu kılmaktadır. Bu güzel ve zengin ürünlerin kaybolmasını istemiyorsak artık bu konuya devlet olarak da eğilmeli, folklorumuzu gerçek nitelikleriyle bir övünme ve turizm kaynağı olarak işlemeliyiz.

Nasıl olmuştur da bir tek ulus halk oyunlarında böylesine değişik nitelikleri olan danslar çıkarabilmiştir? Bu sorunun yanıtında birkaç neden yatar.

İlkin her kişinin ve dolayısı ile ulusun gön-

lünde yatan ezgilere davranışlarımızı uydurma isteğinden işe gireceğiz. En ilkel kişilerden (Hele hele kimi hayvanlarda da var) en uygar kişilere değin müzikle vücut hareketlerini birleştirme istekleri kişiler var olduğu sürece sona ermeyecektir. Bu halk danslarımızın ortaya çıkışı ile ana neden olarak bağlıdır. Türk ulusunun halk danslarının üstün ve yüce niteliklerinin bizce asıl nedeni danslarımıza kutsallık yönü verdiğimizdendir. Türk halkının tapınmasında bile dans figürlerine başvurusu diğer ulusların çok çok öncesinde bize özgü davranışlardır. İslamiyetin öncesinde bu tür tapınma her an görülmüştür. Kaynağı şamanlıktır. Şimdi bulabildiklerimizle bu savımıza belgeler sıralıyoruz.

Şamanlıkta tapınmaların bir tür musiki ve rakslar şeklinde olduğu bir gerçektir. Türklerin müslümanlık kuşağına geçmeden sahip oldukları bu din, onların müslüman olduktan sonra da benliklerinden bir süre ayrılmamıştır.

"Şarktan gelen Tatarların şamanlığını, müslüman Türkler bir gâvurluk ve mecussilikten ziyade, bir müslümanlık namzedinin cehaleti, yahut câhiliyeti saymışlardır. Yesevi menkıbelerinden öğreniyoruz ki onlar müslüman Türk kızlarının bu şamani Türk ve Moğol ekâbirleriyle evlenmelerine asla itiraz etmemişlerdir. Hatta Mevlânânın halifesi olan Ârif Çelebi, Gazan'ın islamiyeti kabul etmesinden sonra çok zamanlar onun ve Olcaytunun sarayında bulundu. Büyük hatun Oltuzmuş Hatunun huzurunda SEMA meclisleri yaptı." (Zeki Velidi Togan, Umumi Türk Tarihine Giriş s. 251, 252)

"Moğollar müslümanlığa meyilli görününce onlarla müslüman ve gayri müslim Türkler arasında ülfet arttı. Bu işte bilhassa Türk süfileri önayak olmuşlardır. Bu şeyhlerin musiki ve davul sesleri arasında türkçe manzum şahiyyat (yani sağma sapan sözlerle hikmet ve dini karıştırarak şiir) söylemeleri, meczup olmaları şamani kamların ayinleri ile hemen he-

Yıllık abonesi : 30,
altı aylık abonesi : 15
İtirad.
Yurt dışı senelik abone :
\$ 5, £ 2, DM 12

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Basılmayan yazılar
istenince geri gönderilir.
Dizgi ve baskı:
Halk Matbaası
İstanbul

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HINÇER

Yazı İşlerini Füllen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HINÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul , Tel: 22 49 74

(TÜRK) HALK BİLGİSİ (FOLKLOR) DERNEĞİNİN YAYIN ORGANIDIR.

men birdi. Hanlar bu nevi Türk şeyhlerini ordalarına kabul ettiler." (Adı geçen yapıt. s. 254)

Başlangıçta zikir-i cehr (Yani musikili ve danslı zikir âyini) taraftarı olmayan, sema yapmayan Celâlettin Rumi'nin Tebrizli bir dervişin tesiri ile sema ve cezb yoluna girmesi, cehri Türk sâfîlerinin bu hanlar nezdinde makbuliye-te geçtiklerini gördükten sonra olmuştur." (Fuat Köprülü, Anadolu'da İslâmiyet. s. 52, 68)

"Sarı Saltık'ın dağılan mürid ve halifelerinden Barak Baba, isminde birisi İlhanlılar sarayına gelerek Gazan Hanın maiyetinde bulundu. Bu meczup derviş han odasında olsun eller arasında olsun hep yırtık elbise giyerek şamanlar gibi boynuzlar takıp elinde davul kendi şahsiyatını söyleyerek yürürdü." (Aynı, İkda-ı Cuman'dan naklen — Hüsameddin, Amasya I. 460-466)

"İlhanlıların himayesinde : Aybek Baba, Buzağı Baba, Abdurrahman Baba, Baba Halil, Sarı Saltık, Barak Baba ve Hacı Bektaş gibi Türk şeyhleri ve Yesevi Şeyhleri İslâmiyeti adeta bir milli Türk dinine çevirdiler. Bu husus bilhassa Suriyede Arap uleması tarafından büyük bir düşmanlıkla karşılandı. Onlar bu şeyhlerin âyinlerini şeytan âmeli olarak isimlendirdiler." (Fuat Köprülü, Şamanizm Kalıntıları s. 12)

Yukarıda çeşitli kaynaklardan alarak belgelendirmeye çalıştığımız noktayı bir kez daha yeniliyecek olursak dinsel tutkularından gelen bu müzikli tapınma görülüyor ki din ve devlet ulularının da elinde gelişmiş ve korunmuştur. İslâm bu özellikleri Arapların kınamasına karşın önliyememiştir. Daha sonra tutucu çağına giren İslâm kuralları bir dereceye kadar tapınmalardan bu raksları kaldıran Mevlâna'nın atılgan ve aydın kişiliği rakslı tapınmanın bir gereği olarak sema türünde hiç olmazsa tarikatına sokmuştur. Aslında bir Türk - İslâm karışımı olan bektâşilikte ise bu raksların semah olarak yaşamasını kimse önleyemezdi.

Halk, atalarının kültür kalıntılarını gene kutsal bir gelenek olan düğünlerinde yaşattı. Ne var ki artık din uluları bu işe giremediği için rakslar bu kez halk işleyicilerinin elinde yeni biçimlere uyduruldu. Her gittiği yerde bir şeyler aldı ve bıraktı.

Halk danslarımıza Anadolu'ya geldiği günden bugüne değin etki eden durumların başında halkın yaşayışı, inancı ve anlayışı gelir. Aşağıda bir örnek olarak sunacağımız oyun da bu yaşayışın en belirgin örneklerinden biridir:

Van yöresi oyunlarından ŞERVANİ adını taşıyan oyunda aşiret kavgalarının tipik bir anlatımı görülür. Aşireten iki genç herhangi bir nedenle kavgaya tutuşurlar. Ritmin en güzel örnekleri ile omuz ve el içi vuruşlarıyla sürdü-rülen bu kavga diğer aşiret erkeklerinin çabası ile sona ermez. Bu kez, araya kadınlar girer. Kadına saygısı sonsuz olan Türk delikanlıları da kavgayı bırakırlar. Bu oyun Bitlis yöresinde ayrı adla ayrı anlamla yaşar. Kavganın nedeni toprak olarak karşımıza çıkmaktadır. Kavga iki kişi arasında değil, aşiretler arasında olur. Yerden taş alıp atma figürleri, terleyen eli toprağa sürme figürleri, eşi öldürülen eli dağılan, otu yakılan kadınların başlarına toprak eleme figürleri elbette ki aşiret çokluğunun ve kavga ruhunun egemen olduğu bölgelerde görülür. Bu yöre oyunlarında kadın bulunması doğaldır. Tarikat tutuculuğunun fazlaca giremediği dağ ve yayla yaşantısında kadın kaç - göçü görülür.

Halk danslarımızın kaynağının şamanlık olduğunu yukarıda sunmuştuk. Bu danslara müşümanlık özellikle tarikatlar yolu ile etki etti. Örneğin Nakşibendiliğin çok olduğu Erzurum yöresinde kadın erkek eş oyunları görülüyor. Orada kadınların ayrı tür oyunları var. Bölgede çalgıcılar da bugün bile perde arkasında çalmaktadırlar. Buna karşılık şii yolakların egemen olduğu Kars oyunlarında kız-erkek birlik oyunları var. Safi inanışların çok olduğu Muraç vadisi ve güneyinde ise kadınların ayrı oyunları da yoktur. Bu yolak ve mezhepler incelendiğinde kadına verilen değer ve olanakların olduğu gibi oyunlarda da görüldüğü anlaşıyor. Uygarlığın ilerlemesi ve kadın hakları sonucunda bu etkiler yavaş yavaş ortadan kalkmaktadır. Örneğin yarışmalarda ve şölenlerde artık Antep oyunlarını kız-erkek birlikte oynamaktadırlar. Oyunun hızına uyabildiği sürece artık oynatmak ta gerekir. Kadına bir hak verilmemesi Türk töre ve düşüncesinin değil, İslâm tutuculuğunun sonucudur. Danslarımız Türk dansları olduğuna göre yan etkileri kaldırmaya ve öze saygılı olmağa zorunluyuz. İbn Battuta'nın Tebriz'de (İlhanlılarda), Kayseri'de (Ertene Oğullarında) Kırında ve Sarayda görüp hayranlıkla anlattığı Türk kadını, onun toplumdaki açık ve saygılı yeri Türk dervişlerince olağan bir durum sayılmıştır. Hulâğu'nun sarayında kadın şamanların önemli bir yeri olduğu gibi İlk Osmanlı - Türk dervişleri arasında da kadın BACI'lar bulunmuştur. (Bu Baci-

yan-ı Rûm tamlamasının bakhş'dan gelmiş olması varsayımı çoğu bilginlerin söylemesi yerinde görülüyor.)

Folklor, bir ulusun diğer uluslardan kültür alışverişinden en çok etkilenen kurumdur. Durum böyle olunca gizli giriş çıkışların çok olduğu bölgelerde yani sınır bölgelerinde oyunlar, komşu ulus danslarının etkisinde epeyce görülür. Hele figürler olur ki kesinlikle ayıramazsınız. Azerbaycan kökenli Kars danslarıyla Gürcü danslarının benzerlikleri, Trakya danslarıyla kimi sırp ve Romen danslarının benzerlikleri gibi. Buna karşın Orta Anadolu'daki Misket ve Fidayda dansları halk türü şaman tapınmalarının bozulmamışlığının örneğidir. Bektaşilerdeki semahlar (Tercan, Erzincan, Isparta, tahtacı, İzmir - tahtacı, Merzifon - turnalar vb.) Mut, Silifke oyunları, Ege - yörük zeybek oyunları hep halka oyunlardır. Komşu ilişkilerden etkilenmediği için halka ve bireysel tapınmadan çıkmamıştır. Buna karşılık Antep, Erzurum gibi yörelerde de arkadaşlık tutkusu doğu kavgalarının gereği (omuzdaşlık) el ve omuz tutmak türünde oyunlara girer.

İklimin kişilere olan etkisi halk danslarına da karışmıştır. Hareketli, çevik, çabuk kızan Karadeniz usaklarının horonları gönüllerinin tam bir özelliğidir. Gururlu, geç kızan Erzurum oyunlarında da dadaşların bu özelliği önce ağır sonraları çabuklanma durumunda belirir. Ege oğullarının ağırbaşlı, hesaplı davranışları zeybek danslarında, aşiretlerimizin kavgacı nitelikleri doğu Anadolu danslarında bellidir. Akdenizin avcı ve bahçeci çocuklarının dansları elbette keklik ve portakal üstüne olacaktır. Bir yerde bu danslar bizim yaşamımızın aynasıdır. Ulusumuz bilmeden bale yapmıştır. Yeter ki ayrı anlamlar verilmesin. Danslar, folklorun diğer kaynakları gibi otantik anlamından saptırılmasın. Örneğin, Kars danslarından sayılan bir kışkanç oyunu var. Bir delikanlı aynı anda iki kızla birden flört etmek ister. Kızları kışkandırarak emeline erişir. Bu oyunun Türk ruhu ile ilgisi olamaz. Aynı anda hem de birbirinden haberi olan iki kızın bir erkeğe gönül vermesi ve ona gitmeleri ekonomik zorunluluklar yoksa olaaksızdır. Bu bakımdan "bu dans uydurmadır" deyip araştırdığımızda öğrendik ki eski Kars oyuncularından birinin 15-20 yıl önceki bir uydurması imiş. Bu tür davranışları incelemeyen folklor almamak çok yanlış yollar çıkarır kar-

şımıza. Bunun içindir ki artık halk dansları yetkili ellerde incelenmelidir. Herşeyde olduğu gibi folklor da gelişmeyi benimsemek gerekecektir. Örneğin artık Şile bezleri görülüyor veya 20 yıl önceki krep döşün veya tafta ipekli leri yoktur. Ancak elbise aynı elbise, model belki de az bir ayrıcalıkla aynı modeldir. Bu bakımdan giysinin kumaş cinsine bakmaksızın biçimine bakmak gerekir. Çalgıları en iyi çalacaklardan seçmek gerekir. Klârnet, Türk folklor çalgısı değildir diye ne kadar bağırırsak bağıralım. Sesindeki duygusalılık, bu çalgı sanatçılarındaki çoğalma onu Kars ve Elâzığ oyunlarının çalgısı, giderek Silifkenin çalgısı yapmıştır. Çalgılarımızı toplamak, onu övündüğümüz uygarlığımızın ürünleri olarak tanıtmak ayrıdır. Halk danslarında onlar eş olursa iyi olur. Ancak kesinlikle önliyemediğimiz bu akıma da karşı çıkmalıyız. Zurnaya göre daha kıvrak ezgiler çıkaran bu çalgı, sazla ve zurna ile çalınmayan Azerbaycan - Türk ezginlerini daha yakın çıkaran akordeon ister istemez folkloru girer. Gelişime engel olamayız.

Son yıllarda Milliyet gazetesi çok başarılı bir girişimi sürdürmektedir. Liselerarası Halk Oyunları Yarışması her yıl daha başarılı ve gerçek oyunları, giysileri ortaya çıkarmaktadır. Bundan ilgililerin yararlanması gerekir. Oyunları profesyonel ekiplerden daha gerçek ve güzel oynayan bu yavrularımız filme alınmalı, dış ülkelere bu çocuklar götürülmelidir. Giysilerde tama yakın bir doğruluk elde edilmiştir. Bu giysiler bir giysi müzesine alınmalıdır. Daha da giderek bir Türk folklor haritası çizimine geçilmeli, hiç olmazsa bu halk dansları bölümü bu gazetenin bu yararlı çalışmasından yola çıkılarak yapılmalıdır. Kısacası devlet folklor alanındaki 200 yıllık geri kalmışlığını kapama çalışmalarına girmelidir.

Hayalî Küçük Mustafa ile Bir Konuşma

Konuşan : Nail TAN

Hayalî Küçük Mustafa hayatını Karagözcülük ve kuklacılıkla kazanıyor. Manyetizma ve illüzyon hünerlerine de bir parça sahip. Geleneksel Türk gölge oyunu Karagöz'ü günümüzün olaylarına uyguluyor ve özellikle öğrencilere hitap eden oyunlar kurup temsiller veriyor. Her temsilin sonunda, Karagöz'ün tarihçesi hakkında kısa bir bilgi vermeyi de ihmal etmiyor.

Hayalî Küçük Mustafa Hürcan

Günümüzde sayıları çok azalan Karagözcü ve kuklacılarımızı bir yazı dizisi ile tanıtmak amacıyla ilk konuşmayı Hayalî Küçük Mustafa'yla yaptım.

— Adınız, soyadınız?

— "Mustafa Hürcan."

— Meslek lâkabınız?

— "Hayalî Küçük Mustafa."

— Doğum yeriniz ve tarihi?

— "Darendе, 1924."

— Tahsiliniz?

— "İlkokul dörde kadar okudum. Sonradan ilkököl diploması aldım."

— Mesleğiniz?

— "Karagözcülük, kuklacılık, illüzyonistlik."

— Bu mesleklere nasıl başladınız, ustalarınız kimlerdir?

— "Küçük yaşta kimsesizlik sebebiyle tahsilimi yarıda bırakıp kunduracılık yapmaya başladım. 13—14 yaşlarında iken Bursa'da tel canbazlarıyla karşılaştım. İnegöl'de tel canbazlığı yaparken kuklacı Sırrı Şakrak'la tanıştım. Kuklacılığı bırakmış, kunduracılık yapıyordu. Benimle ilgilendi. Kuklacılığı bana öğretti. İlk defa İnegöl Hoca köyünde Sırrı Şakrak'la gösteri yaptık."

— El kuklası mı, ip kuklası mı oynatıyordunuz?

— "İp kuklası. Sonra Sultan Hamit'in komiğiyle tanıştım. Komik Ali derlerdi. O zamanlar 70 yaşında idi. Komik Ali'den çok şeyler öğren-

dim. Birlikte Bursa köylerini dolaştık. Sonra İstanbul'a geldik. Bir tel cambazı tanıdığım 1940 yılında beni Tahtakale Şaban Efendi Tiyatrosuna götürdü. Bir süre sonra meşhur komik Arap Süleyman'ın oyunundan sonra kukla oynatmaya başladım. Taklitli oyunlarla tutundum. "Çemberlitaş'ta Salih Bey, Tahtakale'de hayalî oyunlar ustası Küçük Mustafa Hürcan" diye tanındım. İstanbul'dan düğün parası yapmak için Anadolu'ya geçtim. Polatlı'da karşılaştığım Hasan Pehlivan Tiyatro trüpuyla çalıştım. Bor'da trup dağıldı. Adana'da illüzyonist Muhsin Oktay, Kuklacı Hadi Poyrazoğlu ve Karagözcü Sevdalı Mehmet'le ayrı ayrı ortaklık kurup gösteriler yaptık. Karagözcülüğü Sevdalı Mehmet'ten öğrendim. 1944—1948 yılları arasında askerliğimi yaptıktan sonra Ankara'ya yerleştim ve özellikle okullarda, sünnet düğünlerinde Karagöz ve kukla oynatmaya başladım. Her yıl, 5—6 ay Anadolu'ya çıkarak, okullarda eğitici temsiller vermekteyim."

— Karagöz repertuarınızda hangi oyunlar var?

— "Atatürk'ün Sesi, Okul Kaçağı, Senede Bir Yalan, Türk Kahramanlıkları, Zoraki Tabip, Cinli Yazıcı, Sahte Esirciler."

— Karagöz tasvirlerinizi kendiniz mi yapıyorsunuz? Elinizde kaç parça tasviriniz var?

— "Tasvir yapmayı bilmiyorum. Antepli Karagözcü Mehmet'le Rıfki Usta'nın yaptığı ve parayla aldığı 50—60 parça tasvirim var."

— Yurdumuzda Karagözcü olarak kimleri biliyorsunuz?

— "İstanbul'da bulunduğum zaman rahmetli Hâzım Körmükçü'nün Karagöz oynattığını işittim fakat seyretmedim. İstanbul'dan Saffet Baba, Talât Dumanlı, Mazhar Genç Kurt (mazhar Baba), Osman Sözen, Nevzat Açıkgöz, Ankara'dan Hayalî Küçük Ali bildiğim Karagözcülerdir."

— İp kuklası ile hangi gösterileri yapıyorsunuz?

— "Zeybekler, Karadeniz oyunları, çeşitli danslar gösteriyorum."

— Kaç kuklanız var, adları neler?

— "12 kuklam var. İbis, Keloğlan, Arap en tanınmışlarıdır."

— Yaşayan kuklacılardan kimleri tanıyor musunuz?

Erenköy'de Evlenme Âdetleri

Yazan : Zümrüt ERK

Erenköy'deki bir düğünde, damat (gözlüklü) ve sağdıç, davetlilerin hediye ettiği kumaş ve ev eşyaları ile görülüyor.

Evlenme âdetlerini inceleyeceğimiz Erenköy, Eskişehir ilinin Merkez kazasına bağlı İnönü bucağının bir köyüdür. İki tepe arasında bir vadiye kurulmuştur ortasından bir çay geçmektedir.

Köy halkı kendine "Manav" (1) demektedir. Bilecik ili Söğüt ilçesi civarında da manav köy-

"Ankara'da Hadj Poyrazoğlu var. Kuklacılığı bırakıp kebabçılığa başladı. Kemal Şakrak el ve ip kuklası oynatır."

— Hiç çırak yetistirdiniz mi?

— "İki çırak yetistirdim. Fakat sanatı iyice öğrenmeden yanımdan ayrılıp başka işlere başladılar."

— Karagöz ve kuklacılığın yaşatılması ve geliştirilmesi için neler düşünüyorsunuz?

— "1 — Karagözcülere ve kuklacılara devlet maaş verirse, bu sanatlar yaşar. Biz de yurdun her tarafını seve seve dolaşırız."

2 — Radyo ve televizyonda sık sık Karagöz ve kukla temsilleri yapılmalıdır.

3 — Karagöz, kukla, orta oyunu öğreten kurslar veya okullar açılmalı.

4 — Karagöz ve kukla oyunlarına günümüzün olayları girmeli ki herkes seyretsin."

leri vardır. Her iki sahada da yaptığımız araştırmalar şu sonucu vermiştir —ki halk da kendilerini bu şekilde tanımlamaktadır: Ertuğrul-gazi ile birlikte Anadolu'dan geçip Söğüt ve dolaylarına gelen Karakeçili oymağının ilk olarak yerleşik hayata geçen bir koludur.

Yerleşimi eski, şehirle, bucakla il ilişkileri sıkı olan Erenköy de evlenme âdetlerinin dış görünüşünde değişiklikler olmuş, temelde ise yok denecek kadar az değişim tesbit edilmiştir.

Bu çalışmayı aşağıda dizelediğimiz plân içerisinde işlemeyi uygun bulduk:

1 — Evlenme şekilleri. 2 — Evlenme çağı, eş seçimi. 3 — Kız isteme, söz kesme. 4 — Nişan. 5 — Başlık. 6 — Düğün. 7 — Düğün sonrası.

1 — EVLENME ŞEKİLLERİ

Anadolunun çoğu köylerinde olduğu gibi Erenköy'de de yakın akraba, bilhassa babanın yakın akrabaları ile (Ör: Amcaoğlu gibi) evlilik tercih edilir.

Dul kadınla evlenme ancak son senelerde görülmektedir. Dul kadınla dul erkek evlendiği gibi gene son senelerde genç delikanlılar da dul kadınla (her ne kadar büyüklerce hoş karşılanmıyorsa da) evlenmektedirler. Dul kadına

düğün yapılmaz. Başlık para olarak verilmez fakat başlık anlamında ağırlık olarak altın bilezik, süs eşyası vb. takılır. Bunların paraca değeri genç kızlar için verilen başlık parasından fazladır.

Kız kaçırma şeklinde evlenmeye çok az rastlanılmaktadır. Delikanlı anlaştığı kızı ister ve kızın ailesi de vermezse, iki genç anlaşarak kaçarlar. Daha sonra kız tarafının gönlü alınarak iyi bir sonuca varılmaya çalışılır.

Köy dışına kız verilmesi ve alınması az rastlanan bir olaydır.

Köyde birkaç tane iç güveysi şeklinde evlenme vardır. Kızın erkek kardeşi yoktur ve zengindir, onun için de damatlarını evlerine almayı tercih etmişlerdir.

2 — EVLENME ÇAĞI, EŞ SEÇİMİ

Kız ve erkekler buluş çağına girince evlenmektedirler. Kızlar 15—16 erkekler ise 18—19 yaşında evlendirilmektedir. Erkekler özellikle askere gitmeden evlendirilirler.

Evlâtlar arasında evlenmede sıra göz önünde tutulur. Erkek kardeş veya kız kardeş, ağabey-sinden veya ablasından önce evlenemez. Bu kaide ancak kız kardeşin ağabey-sinden önce evlenebilmesi şeklinde bozulabilmektedir.

Eş seçiminde oğlanlar serbest bırakılmıştır. Ana baba ekseriya oğullarının istediği kızları alırlar. Eş seçimini ana babasına bırakan erkek evlâtlar da vardır.

Delikanlılar genç kızlarla su başlarında, Kepez denilen ufak bir ormanlık tepede gizlice görüşüp, konuşarak anlaşır. Delikanlı anlaştığı kızı anasına babasına bildirir, onlar da bu kızı oğullarına almaya çalışırlar. Eğer delikanlının seçtiği kızı anne baba istemezse oğulları istiyor diye almaktadırlar. Ama bu gelinin evde pek itibarı olmaz ve en kısa zamanda oğullarını ayrı bir eve çıkarırlar.

Gelin olacak kız da; terbiye, görgü, hanımlık, eline ayağına çabukluk, damat da ise zenginlik, okumsluk, iyi karakter ve terbiye aranmaktadır.

3 — KIZ İSTEME, SÖZ KESME

Önce oğlan annesi yakın akrabadan bir iki kadınla birlikte kızı görmeye gider. Daha sonra oğlan babası köyün ileri gelen erkekleri ile kız evine gider, kızı isterler. İlk isteniste kız verilmez. Birkaç kez gitmek gerekir. Eğer kızı vermek istemiyorlarsa:

— Nasibinizi, genkırda (2) arayın, derler.

Verilirse orada söz kesilir. Kız tarafı gelenlere yağlık (mendil) verir. Yağlık alındıktan

sonra iki genç sözlü sayılırlar.

Söz kesilince oğlan evi havla (helva), pilav, hoşaf, hamırsız yapar ve köye dağıtır. Kız evine de 1 tabak pilav, hamırsız, hoşaf ve havla yolanır. Kız evi de aynı yiyecekleri hazırlayıp oğlan evine gönderir.

Gençler sözlü iken birbirlerini gizli gizli görebilmektedir.

4 — NİŞAN

Oğlan evi, şeker, gerez (kuru yemiş) alır, helva basar (yapar) şalvarlık kumaş, çorap, örtmelik, dikolta, ayakkabı, terlik alır bir bohçaya koyar. Kadınlar bu bohçayı alıp kız evine giderler. Kız evi gelenleri bir odaya alır gelin gelir önce kaynanasının sonra da akraba ve yakın komşu kadınlarının elini öper. Daha sonra kadınlar kendi aralarında ahenk (eğlence) yaparlar. O akşam oğlan tarafı erkekleri kız evine giderler ve istenilen şeyleri sorarlar. Başlık ve takılar tesbit edilir, istenen ev eşyaları yazılır.

Gelen akrabalar geline bazı hediyeler getirirler, damada da kız tarafı ve akrabaları karşılık hediyeler verirler. Gençler nişanlandıktan sonra nişanlı kız nişanlısından kaçır, onunla görüşmez. Nişanlı olarak 3—5 sene bekleyenler vardır ama hemen evlenenler çoğunluktadır.

5 — BAŞLIK

Başlık (3) parası toptan olarak düğüne başlamadan biraz evvel kız babasına ödenir. Başlık eskiden 200 TL, iken son yıllarda 1000 TL. sına çıkmıştır ve mutlaka para olarak ödenmektedir. Bu para kız çeyizi için harcanacağı söylenirse de genellikle kız babasına kaldığı titiz ve dikkatli bir araştırma ile tesbit edilmiştir. Bu konuda araştırma yapanlardan saptayabilecekleri gibi kız çeyizi genellikle kız çocuğu küçükken hazırlanmaya başlar. Erenköy'de de durum böyledir. Ev eşyasını da oğlan tarafı aldığına göre bu para olduğu gibi kız babasına kalmaktadır. Bizce bu durum şöyle açıklanabilir: Kızın evlenmesi evde bir iş gücü kaybıdır. Başlık sembolik de olsa (ki Anadolu'nun pek çok yerinde bu paranın miktarı çok fazladır) bu kaybın giderilmesi için verilmektedir.

Başlığı genellikle oğlan babası öder. Oğlan babası olmadığı hallerde bu ödemeyi büyük ağabey yoksa emmisi (amcası) yapar. Bu konuda akraba yardımı şimdilerde azalmıştır, bütün yük babanın omuzlarındadır.

6 — DÜĞÜN

Düğün zamanı kararlaştırıldıktan sonra başlık verilir. Kız tarafından ve erkek tarafından bir kadın ve bir erkek şehire gider ve nişanda

kararlaştırılan şeyleri alırlar.

Düğün bir Pazar günü başlar öteki pazar bitir.

Pazar gününden başlayarak düğünün bittiği güne kadar yapılan âdetler gün gün ele alınarak anlatılmıştır.

PAZAR GÜNÜ : (Kavil Alma Günü)

O gün erkek tarafı kavili hazırlar. Meydan sisinin üstüne elbiselik kumaş ve bazı hediyeleri koyar kız evine gönderir. Kavili getirenler kız evi şerbet verir. Şerbeti içenler tepsiye para atarlar. Bu para gelin kızıdır.

Kavilin içine çörek ve baklıfa (baklava) da konmuştur.

İkinci vakti damadın eline kına yakılır. Ondan sonra da damat sağdıcı ile birlikte bir avluya oturtulur. Misafirler damada takıları verirler. Takılar kumaş veya eşya olmaktadır. (Resim 1)

PAZARTESİ GÜNÜ :

Gelin kızın başına kına yakılır. Kızın ağabeysinin hanımı veya akrabalarından bir hanım olan yenge, ilk kınayı yakar. Kına kuruyunca başka bir akraba hanım tekrar kına yakar. Bu işlem kız ve erkek tarafının akraba kadınlarının hepsinin ayrı ayrı kına yakmasıyla sona erer. Kına yakma işi Çarşamba gününe kadar devam eder.

ÇARŞAMBA GÜNÜ : (Baş Bozma Günü)

Gelin kızın başı yıkanır. Bu sefer oğlan evi yengesi tekrar gelinin başına kına yakar. Bu sırada ilahiler ve maniler söylenerek gelin ağılatılır.

Kız tarafı çörek ve baklıfa yapar. Kına ile birlikte çörek baklıfayı bütün köye dağıtır.

PERŞEMBE GÜNÜ :

Çeyiz asma günüdür. Kız evine ipler gerilir ve kızın çeyizleri asılır. Bütün köylü kız çeyizine bakmaya gelir.

CUMA GÜNÜ :

Köy esas düğüne başlar. Diğer köylerden davetliler gelir. Bu güne "Çıra Dırlatma" günü de denmektedir. Bir söğüt kütüğünün yanına iki tane balta konur. Köy erkekleri sıra ile baltayı kütüğe vururlar, kütük fırlar. Baltaların sapı kırılıncaya kadar çıra dırlatma devam eder. Öte yanda çalgılar çalınmakta "Çiftetelli", "Karşılama", "zeybek", "Ceza yerinin harman'arı" oyunları oynanmaktadır. İkinci vakti başlanan oyunlar akşama kadar devam eder.

Gece de avluda kadınlar kendi aralarında ahenk yaparlar. Onlar da çalıp oynarlar, geç vakit dağılırlar.

Uzaktan gelen davetliler akrabalar tarafından ağırlanırlar. Oğlan evi de düğün boyunca köy delikanlılarına yemek verir.

CUMARTESİ GÜNÜ:

Kız evinde hamam yakılır, gelinin başı erkenden yıkanır. Gelinin saç kesilir, kıvrılır ve süslenir. Alnına, yanaklarına, çenesine "Yapıştırma" adı verilen ve gelin teli, pul ile al çuha üzerine işlenmiş süs, yumurta akı ile yapıştırılır. Bu yapıştırmayı o eve ondan önce gelin gelmiş yenge hazırlar. O gün geline kadife elbise giydirilir. Başına duvağı takılır. Kadınlar arasında ahenk yapılır, gelin, kaynana oynatılır. Oyundan sonra gelin el öper. Kızın başına takı çevrilir, gelenler hediyelerini verirler. Oğlan evi davetlilere ve köy halkına yemek verir.

Bu esnada güveyle sağdıcı, davetli her erkek tarafından ıslatılır. Oğlan tarafı erkekleri de bu ıslatılmaya dahildir. Öğleyin herkes evine gider temiz pak giyinir. Öğleden sonra çalgılar çalar oyunlar oynanır. Kadınlar da erkekleri seyredirler. Bu sırada kız yengesi gelini oğlan evine getirir. Güveyin, sağdıcın ve orada bulunan akrabaların elini öper, onlar da geline para verirler. Tekrar gelini kendi evine götürürler.

PAZAR GÜNÜ:

Kaynana gelip kız çeyizini toplar kız evine para verir, çeyizleri yengelere teslim eder. Gelin tekrar süslenir. Köy kadınları gelini görmeye gelirler. Gelin, gelen akraba erkeklerinin elini öper. Kız çeyizi manda arabaları ile oğlan evine gider. Kız yengeleri çeyizleri oğlan evine yerleştirirler.

Gelin almaya gidenler "Car" denilen bir nevi siyah çarşaf giyerler bu, siyah etek ve örtüden ibarettir. Kaynana ise kırık giyer, üzerine kırmızı çapraz bez koyar, halı heybeyi de omuzuna atar. Yengeler arkasında yürüyerek kız evine giderler. Bu andan itibaren kaynana hiç konuşmaz gelini alıncaya kadar.

Kaynana gelini giydirir. Kaynana ile kız babası gelini arabaya bindirirler. Yengeler de arkaya binerler. Araba önce köy içinde dolaşır, sonra oğlan evine gelir.

Gelin kaynatasından bir hediye almadan arabadan inmez. Hediye hayvan v.b. gibi mallardan olmaktadır. Hediyesini alan gelin arabadan iner.

Gelin, elinde Kur'an tutan kaynananın koltuğu altından geçer, kaynananın şalvarına yağ sürer. Koltuk altından geçme işleminin anlamı gelinin kaynananın hak miyetine girmesidir. Bu

işlemden sonra bir meydan sinisi üzerine dikilir. Karnı geniş olsun, her söyleneni haz-metsin diye. Yanında davul çalınır kulağı işitsin, söylenenleri duysun diye. Bu bölümde yapılan âdetlerin yorumları tamamen kadınların kendilerine mahsustur.

Gelinin üzerinde artık beyaz gelinlik tül, duvak ve tel vardır. Yüzü örtülüdür, üzerine de siyah car giydirilmiştir. Eve gelince car çıkarılır. Avluya oturtulur. Damat gelir geline altın takar ve eve geri getirir. Ondan sonra çıkar, yatsıya kadar bir daha eve gelmez.

Sağdıç, güvey ve köy erkekleri hep beraber yatsı namazını kılarlar. Namazdan sonra damat tekbirlerle eve getirilir, dua okunur, bol zürriyetli olması dilenir. Oda kapısında bir kişi damadın sırtına yumruk vurarak içeri iter. Bu sırada gelin yüzü kapalı olarak yenge ile oda beklemektedir. Güvey odaya girince annesinin kolu altından geçer. Ondan sonra iki rekât namaz kılar. Bu sırada gelin damadın başına para koyar, başı kismetli olsun diye. Namazdan sonra yenge gelinle güveyin ellerini birbirlerine tutturur, onlarda ayaklarına basmaya çalışırlar.

Gelin yatağı yer yatağı şeklinde oğlan yengeleri tarafından hazırlanır, sonra da yengeler hazırladıkları yatağın üzerinde yuvarlanıp dışarı çıkarlar. Bu yengeler özellikle mutlu ve çocuk sahibi olan akraba kadınlarıdır.

7 — DÜĞÜN SONRASI

Ertesi sabah damat tüfek atar. Böylece evlilik seremonisi son bulmuş olur. Gelin ve güvey ilk bir hafta kaynana ve kaynatanın yanında konuşmazlar. Gelinlik etmek veya söylemezlik âdeti bu köyde görülmemektedir. Gelin konuşur ama çok konuşması da ayıplanır, saygısızlıkla nitelendirilir.

Bir hafta sonra gelin ve güvey kız evine gidip el öperler. Kız tarafı da onları en iyi şekilde ağırlar.

Bir ana baba oğullarını evlendirdiği zaman gelinlerini yanlarına almaktadır. Hele oğulları askere gitmemişse ayrı bir evde oturmaları söz konusu olmaz. Kocasını askere gitmiş geline kocasının yokluğu hissettirilmez, fazla iş yaptırılmaz.

Hayatın önemli aşamalarından biri olan evlenme olayı da böylece sona ermiş olur.

Sizlere sunulan bu araştırma 1968 yılının Ekim ayında yapılmıştır. Aşağıda adları, ve gerekli bilgileri verilen kişiler araştırmada faydalanılan kaynak kişilerdir:

Ayşe Orman: 54 yaşında Erenköy'de doğmuş, ev kadınıdır.

Akile Akyıldız: 47 yaşında Erenköy'de doğmuş, ev kadınıdır.

Ayşe Zengin: 38 yaşında Erenköy'de doğmuş, ev kadınıdır.

Emine Zengin: 20 yaşında Erenköy'de doğmuş, ev kadınıdır.

(1) Manav : Yerli halk. Türkiye'de halk ağzında söz derleme dergisi. 3. c. L — Z. İstanbul 1947 Cumhuriyet Matbaası. 1030 — 1589 S. 8° [1036. S.].

(2) Genkur: Başka yer.

(3) Başlık : Erenköy'de kız için verilen paranın ismi.

Bize gelen KİTAPLAR

● Milli Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı: "TÜRK HALK MÜZİĞİ ARAŞTIRMA RAPORU". (Hazırlayanlar: Nail Tan — Refik Ünal) 1974, Ankara, 1973 yılında yapılan sorsurmaya alınan karşılıklar mukayeseli olarak verilmiştir. 12 soru 43 müzikle ilgili folkloriste ve çalıcılara, ayrıca 11 tane de konservatuvar ve radyo idaresi gibi kuruluşlara gönderilmiştir. Bunlardan radyolar adına 3, ayrıca 18 de müzikle ilgili folklorist ve çalıcıdan karşılık alınmıştır. Tasnif ve cevap özetleri 10 sayfa teksir edilmiş baskılı kapak içinde ilgililere gönderilmiştir. 29x20 Cm. boyunda, karton kapak hariç 10 (yaprak) sayfa.

● Milli Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı. "ARŞİV KILAVUZU TASLAĞI". Taslak düzeni: Kâmil Toygar, 1974, Ankara. Taslakta Amaç, Folklor Arşivlerini gerekli kılan nedenler, Arşiv'in kuruluşu, Arşiv personeli, Arşiv'in kaynakları, Arşiv'in bölümleri, arşivlik doküman türleri, Tasnif sistemi, Koruma ve saklanan bölümlerinin teknik özellikleri, Arşiv'de tutulacak kayıtlar, Arşiv'in işleyişi ve arşivden yararlanma esasları, Arşiv'in genel yangın talimatı, Arşiv'in güvenlik talimatı, Kısa Arşiv bibliyografyası, bunlardan sonra folklor kadro ve kodları, derlemeler için film, band, nota ve yazı fişi örnekleri eklenmiştir. Teksilre çoğaltılmıştır. 29x20 boyunda, 32 sayfa (yaprak).

Folklorcu Ziya Gökalp

— III —

Yazan : Hikmet DİZDAROĞLU

Ziya Gökalp, Dede Korkut Hikâyelerinin Türk kültür ve uygarlık tarihindeki önemini en iyi değerlendiren bilim adamlarından biri, hatta, zaman bakımından birincisidir. Bu nedenle, *Türk Medeniyeti Tarihi*'nin de, *Kitab-ı Dede Korkut*'tan çok yararlanmış, bol bol aktarımlar yaparak, Türk töre ve geleneklerinin canlı, somut ve sağlam örneklerini oradan almıştır (22).

Türk Medeniyeti Tarihi'ndeki şu sözler, Gökalp'in, Dede Korkut Hikâyelerini hangi gözle gördüğünü yeterince açıklamaktadır: "Bize eski Oğuzların içtimai hayatını canlı bir surette gösteren bir eser vardır ki, adı *Kitab-ı Dede Korkut*'tur. Bu kitabın Dede Korkut'a isnat edilmesi, *İlyada* ve *Odise*'nin Homer'e atfı gibidir. Bu eserler hakikatte halk eserleridir (s. 235).

Abdulkadir İnan'ın belirttiği gibi, "...bu eserden elde edilen bilgilere dayanarak verdiği hükümler değerlidir." *Türk Medeniyeti Tarihi*'nde Altay — Yakut folkloruna ilişkin görüşlerden bir kısmı bugün tartışılabilir ama, Dede Korkut Hikâyeleri üzerindeki görüşleri günümüzde de geçerlidir (23).

Dede Korkut Hikâyelerini bilimsel açıdan değerlendirmekle yetinmemiş, onlardan esinlenerek bir kısım hikâyeleri nazma çekmiştir: "Deli Dumrul" (24), "Tepgez" (25), "Boğa ile Boğaç" (26).

6. Ziya Gökalp'in folklor çalışmaları arasında masalların önemli bir yeri vardır. Masalların nitelikleri konusunda ileri sürdüğü düşünceler, çağdaş folklor anlayışının tıpkısıdır. Masallara budenli önem verişinin nedenlerini şu satırlarla belirtmektedir: "...Halk masalları, bir milletin en zengin hazinelerinden biridir. Milletin eski seciyesi, eski mefkûreleri masallarında mahfuzdur. Avrupa'nın bütün milletleri, milli seciyelerini, eski mefkûrelerini anlayabilmek için, memleketlerinde naklolanın umum halk masallarını zapt etmişlerdir. Bu masalların kahramanlarını herkes tanır. Çünkü yüksek edebiyata da telmih tariki ile girmiştir. Bu masalların çocuk terbiyesinde de büyük rolü vardır.

Kıraat kitapları hep bu masallarla doludur. Küçük çocukların dikkatini, alâkasını yalnız masallar celp eder. Onlar ilk kahramanlık derslerini, bu masallardan öğrenirler." (27).

Masalları derleme yöntemleri için söyledikleri de günümüzün bilimsel verilerine uygundur. Düşünmeli ki, Ziya Gökalp masalların nasıl derleneceğini kurallara bağlarken, yurdumuzda bu yöntemleri bilen kimse yoktu, bir öncüsü bulunmuyordu.

Masalların derlenmesinde şu noktalara dikkat edilmesini önermektedir:

a. Masallar her kişiden derlenemez. Çünkü masalın kendine özgü deyimleri ve dili vardır. Bu özellikleri bilmeyenlerden derlenen masallar, gerçek masal niteliği taşımaz.

Masalları, "ocaktan yetiştirme" masalcılardan dinlemeli ve yazıya geçirmelidir.

b. Masalları en iyi, en güzel ve geleneğe uygun biçimde anlatanlar, kadın masalcılardır. Çünkü "kadın masalcılar, eski ozanlığın kadınlarda devam eden kısmıdır!" Ozanlık babadan oğula geçtiği gibi, masalcılık da anneden kızı geçer.

c. Masalci, kendi alanında yetkili bir sanatçıdır. Her sözcük, her deyim, her tekerleme yerli yerinde kullanılmıştır. Bunun için, masalcının anlattıklarında değiştirme yoluna gitmemeli, aslı bozacak özentilerden kaçınmalıdır. Masalcının ağzından çıkan sözler, olduğu gibi yazıya aktarılmalıdır.

Gerçek bir masalcıdan derlenen birkaç masal, başkalarından alınacak binlerce masala üstün tutulmalıdır.

ç. Masalın hangi kasaba ya da köyde, kimden alındığı gösterilmeli; bu kişinin Türkmen mi, Yörük mü, Çitak mı, yoksa sadece bir Türk mü olduğu kaydedilmeli; göçerlerden ise hangi ilden ve hangi boydan olduğu açıklanmalıdır.

d. Masalcının toplumsal durumu, karakteri, kimliği de unutulmamalıdır.

e. Anlattığı masalı kimden duyduğu, onun da kimden aldığı öğrenilmeli, ilk kaynağa doğru çıkılmalıdır (28).

Gökalp, kuramsal bilgilerin yanı sıra yedisi Diyarbakır yöresiyle ilgili olmak üzere topladığı sekiz masalı *Küçük Mecmua*'da yayımlamıştır.

Derlediği masallar, yayım sırasıyla, şunlardır: "Yılan Bey'le Peltan Bey", "Kuğular", "Keloğlan", "Nar Tanesi yahut Düzme Keloğlan", "Keşiş Ne Gördün?" "Pekmezci Anne", "Tembel Ahmet", "Üç Kardeş" (29).

Yayınladığı masalları, yayınlıklarına göre iki öbeğe ayırıyor: "Diyarbakır Türklerinin Masalları", yani o yörede söylenen masallar; bir de "Anadolu Masalları", yani yurdun öbür köşelerinde de rastlanan masallar. Derlediklerinden, bu tür masallara örnek olarak "Keloğlan"la "Küçük Hemşire"yi anıyor.

Burada sürme olduğu meydandadır; çünkü, "Küçük Hemşire", bilindiği gibi, bir halk masalı değil, kendisinin yazdığı bir manzum masaldır. Öbürleri gibi bu da önce *Küçük Mecmua*'da (30) çıkmıştır. Daha sonra *Dergâh* dergisinde (31) de yayımlanmış, ayrıca *Altın Işık* cildine de alınmıştır.

Gökalp derlediği masallardan başka, kendisi de manzum masallar yazmıştır. Bunları *Kızılalma*, *Yeni Hayat*, *Altın Işık* ciltlerinde görmekteyiz.

Halk masallarını derlerken karşılaştığı bir güçlükten yakınmaktadır. O da, sözlü anlatım geleneğini bilen, usta bir masalcı bulamamasıdır. Bundan ötürü de masalları yazıya geçirirken, bilimsel yöntemlere yeterince bağlı kalamadığını söylüyor (32).

7. Halk türkülleri de onu ilgilendirmiştir. Prof. Fuat Köprülü'ye gönderdiği mektupta, Diyarbakır'ın yaşlı kadınlarından eski türkülleri söyleyip notaya aldığını, olanak sağlanırsa İstanbul'a gönderip bastırabileceğini bildirmektedir (33).

Nitaya alınan bu türküler şimdi nerededir? Diyarbakır Ziya Gökalp Müzesi'nde midir, yoksa kayıp mı olmuştur? Kesin bir şey söyleyemeyeceğiz. Her halde Ziya Gökalp Müzesi'nde olmadığı kesindir. Bu müzeyi tanıtan üç kitapta notaların adı geçmiyor (34).

8. Folklorla ilişkisi ve konularının yakınlığı dolayısıyla, etnografyaya da yönelmiş, birtakım incelemeler yapmıştır. Prof. Fuat Köprülü'ye gönderdiğini yukarıda bildirdiğimiz mektubunda, "...Buradaki

Türk, Kürt ve Arap aşiretlerine dair etnografik tetkikat da yapıyorum, bu sa'ylardan Diyarbakır'e mahsus küçük bir Etnografik Müzesi meydana gelecektir." demektedir.

Ziya Gökalp'ın Türkiye Türklerinin etnografyasını ele alan bir incelemesi vardır ki, kaynaklarda adı geçmez; ilk kez bilim dünyasına duyuruyoruz. Bu inceleme, "Türkiye Türklerinin Etnografik Tasnifi" başlığını taşımaktadır, ve, Gaziantep'te çıkan *Gazi Sancak* gazetesinin 2 Nisan 1339 (1923) tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Ziya Gökalp'ın bu makalesi, ikinci kez bir dergide çıkmıştır (35).

9. Tasarıları arasında, arkadaşlarıyla birlikte, bir Arkeoloji Müzesi kurmak da vardır. "Diyarbakır, arkeoloji ve mimari nokta-i nazarından çok zengin bir yerdir. Sûrlarının, camilerinin her taşında ya bir yazı, yahut bir resim görülür." diyor ve ekliyor: "Bazı arkadaşlar da Diyarbakır'ın arkeolojisi ile meşgul... Bir taraftan da bir Arkeoloji Müzesi tesis etmek üzereyiz." (36).

Telif ve Tercüme Encümeni Reisliği göreviyle Ankara'ya çağrılınca, başlanan bu iş tamamlanamadı ve özlediği müze kuramadı.

10. "Halk Klasikleri":

"Halk Klasikleri", Ziya Gökalp'ın çok önemli girişimlerinden biridir. "Klasik eserler, ferdi ruhtan ziyade mâserî ruhun mahsulleri olan eserlerdir." diyen Gökalp, bir "Halk Klasikleri" dizisi tasarlamıştır.

Tasarısına göre, "Halk Klasikleri" dizisinde şu nitelikte eserler yer alacaktır:

a. Yazıya geçmemiş, ya da eksik geçmiş sözlü halk ürünleri: Sazsairlerinin eserleri, halk masalları, bilmece, ninniler, türküler.

b. Yazarı ya da şairi belli eserler: *Mevlid*, Yunus'un şiirleri, *Derli Divanı*, *Şem'i Divanı*.

c. Kimler tarafından hazırlandığı bilinmeyen ve sonradan basılan eserler: *Koroğlu Hikâyeleri*, *Aşık Garip*, *Kerem*, *Şah İsmail*, *Nasreddin Hoca*, *Karagöz*, *Dede Korkut Kitabı*. (Gelecek sayıda bitecek)

(22) Ziya Gökalp, *Türk Medeniyeti Tarihi*, İstanbul, 1926, s. 58—60, 103, 178—180, 180—181, 182—185, 185—186, 235—239, 240—241, 241—245,

Ankara "Folklor Araştırmaları Kurumu,, Kongresi

KURUM'UN 1974 ÇALIŞMALARI

15 yıl evvel Ankara'da Hamit Zübeyr Koşay ile M. Şakir Ülkütaşır ve arkadaşları tarafından kurulan "Etnografya ve Folklor Derneği", adını, daha sonra "Etnografya, Folklor ve Turizm Derneği" olarak değiştirmişti. Geçen yıl yapılan Genel Kurul toplantısında 3. kez bir değişiklik daha yapılmış, dernek "Folklor Araştırmaları Kurumu" adını almıştı. 30 Nisan 1974'te Kurumun Genel Kurulu toplanmış, Yönetim Kurulu'na Hikmet Dizdaroğlu (Başkan), Süleyman Arısoy (2. Başkan), Şevket Beysanoğlu (Genel Sekreter), M. Adil Özder (Sayman), Sevim Aktan (Vezneci) ile Cahit Öztelli (Üye) ve Sevgi Babaoğlu (Üye) nu seçmiştir.

Ayrıca 3 ayda bir de dergi yayınlamaya karar verilmiştir. Arkadaşlarımıza ve çıkarılacak olan dergiye başarılar ve uzun ömürler dileriz.

Ankara "Folklor Araştırmaları Kurumu", 1974 başında Türk Düşünürü Ziya Gökalp'ın ölümünün 50. Yıldönümü dolayısıyla dizi konferanslar düzenlemiş ve bu konferanslar başarı ile sona ermiştir. Konferansları sırası ile:

15 Mart'ta Şevket Beysanoğlu "Ziya Gökalp'ın Halkbilimi Çalışmaları" 22 Mart'ta Sevgi Babaoğlu "Söğüt Kadın Kıyafetleri", 29 Mart'ta Cahit Öztelli "Alevilik", 5 Nisan'da M. Adil Özder "İncili Çavuş", 12 Nisan'da Prof. Dr. Nermi Erdentuğ "Türkiye'de Geleneksel Topluluklar ve Evlenmede Başlık", 19 Nisan'da Süleyman Arısoy "Folklor ve Etnografyada Balık", 26 Nisan'da Ali Rıza Önder "Atasözlerinde Hukuk Kuralları", 3 Mayıs'ta ise Prof. Dr. Orhan Acıpayamlı "Dünya Folklorunda Ekoller", konusunda vermişlerdir.

313—322, 324—327.

(23) bkz. Yukarıda, 1 numaralı dipnotunda, Abdulkadir İnan'ın anılan makalesi.

(24) *Yeni Mecmua*, sayı: 4, 2 Ağustos 1917.

(25) *Yeni Mecmua*, sayı: 5, 9 Ağustos 1917.

(26) *Yeni Mecmua*, sayı: 7, 23 Ağustos 1917.

(27) bkz. Yukarıda, 3 numaralı dipnotunda anılan kaynak.

(28) *Ibid*.

(29) Bu masalların yayımlandığı *Küçük Mecmua* sayıları:

a. "Yılan Bey'le Peltan Bey", sayı: 6—7, 10—17 Temmuz 1338 (1922).

b. "Kuğular", sayı: 9, 30 Temmuz 1338 (1922).

c. "Keloğlan", sayı: 11, 14 Ağustos 1338 (1922).

ç. "Nar Tanesi yahut Düzme Keloğlan", sayı: 12, 21 Ağustos 1338 (1922).

d. "Keşiş Ne Gördün?", sayı: 13, 28 Ağustos 1338 (1922).

e. "Pekmezci Anne", sayı: 15, 11 Eylül 1338 (1922).

f. Tembel Ahmet", sayı: 17, 25 Eylül 1338 (1922).

g. "Üç Kardeş", sayı: 19, 9 Teşrinievvel (Ekim) 1338 (1922).

(30) *Küçük Mecmua*, sayı: 2, 12 Haziran 1338 (1922).

(31) *Dergâh* dergisi, sayı: 30—31, 5—20 Temmuz 1338 (1922).

(32) F. A. Tansel, *Ziya Gökalp Külliyyatı II. — Lîmni ve Malta Mektupları*, Ankara, 1965, s. XXVI — XXVII (Diyarbakır'dan, Prof. Fuat Köprülü'ye gönderdiği 8 Ağustos 1922 tarihli mektup).

(33) *Ibid*.

(34) Kırzioğlu M. Fahreddin, *Yazılı Vesikalarla Göre: Ziyagökalp Müzesi ve Ziya Gökalp*, İstanbul, 1956; aynı yazar, *Doğumunun 80. Yıldönümü Dolayısıyla Ziya Gökalp ve Açılan Ziyagökalp Müzesi*, İstanbul, 1956; *Kara-Amlâd* (Diyarbakır'ı Tanıtma Derneğinin Yılda Üç Defa Çıkardığı Kültür Dergisi), I. Yıl, 1. Sayı: x (Ziya Gökalp Sayısı), Eylül 1956.

(35) *Gaziantep Kültür* dergisi, s. ayı: 17, 10 Mart 1959.

(36) Yukarıda, 32 numaralı dipnotunda anılan kaynak.

Kemal Güngör (1914 - 1961)

Yazan : Hükmet GÜRÇAY

1916 senesinde Denizli ili Acıpayamlı ilçesinin Yeşilyuva'sında dünyaya gelen Kemal Güngör, halk sanatlarının inceliklerini arayıp tetkik eden mesleğinin köklerini doğumyeri ve ilk öğrenimini ikmâl ettiği Yeşilyuva'da almıştır. Orta öğrenimini Denizli'de tamalayan Güngör, Erzurum Öğretmen Okulu'nda öğrenimde bulunurken İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'na nakletmiş ve 1934—1935 ders yılında okulu bitirerek, memleket evlâtlarını yetiştirmek üzere Muş İlkokulu'nda öğretmen olarak Milli Eğitim hizmetine başlamıştır.

Daima okumak ve öğrenmek emeliyle dolu olan Güngör, daha sonra Dil ve Tarih — Coğrafya Fakültesi'nin Antropoloji ve Etnoloji bölümüne devam etmiş ve 1939 — 1940 ders yılında iftihar edilecek bir dere-

Kemal Güngör

ce ile Fakülteden mezun olmuştur.

1940 - 1944 yılları arasında Halkevleri Genel Merkezi Folklor ve Müze Kısmı Şefi ve Müfettiş olarak vazife gördüğü sırada

28.8.1944 tarihinde Milli Eğitim camiasına Ankara Etnografya Müzesi Müdür Yardımcısı olarak girmiştir. Teşkilât içinde daha sonra ve sırasıyla Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Etnografya Anıt - Kabir Müdür Vekili ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Müzesi Müdürü olarak vazife gören Kemal Güngör, çok faydalı olabileceği bir çağda, canı kadar sevdiği, gönlünü verdiği ve bu uğurda sıhhatini kaybettiği eserlere doyamadan, göznuru dökerek ve büyük bir emek sarfederek yayınlamak üzere hazırladığı "Denizli Folklor Etnografyası" adlı eserinin ve bu emek mahsülü malzemenin yayınlandığını göremeden 16 Ağustos 1961 tarihinde Denizli'de izinli bulunduğu sırada aramızdan ayrılarak ebediyete göçmüştür.

Kemal Güngör Müzelerdeki faaliyetleri sırasında Bergama'daki Etnografya Müzesi'nin tanzimi ve teşhiri hususunda değerli müzeci Osman Bayatlı ile örnek bir çalışma numunesi vermiş ve "23 Nisandan itibaren bütün mülki ve askerî makamların ve bütün milletin mercii" olan, yakın tarihe kadar yaşanan hatıraları temsil eden, Milli Hakimiyetimizin timsali ve Milli İnkıplarımızın temelini teşkil eden Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Müze haline getirilmesinde yorulmadan çalışmış ve bizzat kendisinin beyanı gibi "Türk Ulusu ve Aziz Atatürk'ün ülkülerinin gerçekleştiği Millî bir Anıt olan bu müesseseyi, onun vasiyetini yerine getiren Şanlı Ordumuzla Devrimci ve Atatürkçü Türk Gençliğine armağan" ederek, hatıraları ile bizleri başbaşa bırakmıştır.

Bu faaliyetleri arasında cemiyet ve ilmi teşekküllerde de vazife alan Güngör, resmî meşguliyetleri dışındaki zamanlarını da değerlendirmek imkânını bulmuş, Türk Halk Sanatları ve Ananeler Tetkik Cemiyeti'nde sekreter olarak hizmet görmüştür.

Türk Etnografya ve Folklorcuları arasında ismi daima yaşıyacak ve hürmetle anılacaktır. Nur içinde yatsın.

Çukurova'da Bulgur ve Bulgur Yemekleri

Yazan : Müyesser TOSUNBAS

Bir Çukurova köyünde bulgur döven kadınlar ve tipik bir Çukurova köyü.

Bütün canlı varlıklar hayatlarını idâme ettirebilmek için beslenmek zorundadır. Ancak şurası bir gerçektir ki, insandan başka hiç bir canlı, beslenmek için kendine yemek hazırlama zorunluğunda değildir.

Mahalli özellikler gösteren yemek türlerine, Çukurova Bölgesi'nde bir göz atacak olursak, ana besin maddesinin bulgurdan oluştuğu görülür. Bunun yanında bölge halkı acılı, baharatlı, yağlı yemeklere çok rağbet etmektedir. Sosyal seviyesi ne olursa olsun, hemen her ailenin mutfağından eksik olmayan bulgurun bu kadar yaygın olarak benimsenmesi öteden beri süregelen bir ananın devamıdır. Çukurova'ya ilk yerleşmelerin, büyük çoğunluğunun göçebe olduğunu düşünürsek, bulgur ve ona verilen önem daha kolaylıkla anlaşılır.

Türklerin bölgeye yerleştikleri zaman-

larda, Çukurova kısmen bataklık, sazlık idi. Buralara gelen Türkler yaşamaya daha elverişli olan dağlık bölgeleri ya da nehir ve deniz kıyılarını tercih etmişlerdir.

Dağlık arazide her zaman yiyecek için, sebze ve meyva bulmak zordur. Üstelik bulgur ve unun kalori bakımından daha güçlü olması, her zaman hazır olarak bulundurulabilmesi, ve taşınması kolay olduğu için tercih edilmiştir. Yıllar sonra bataklıklar kurutulup, yerleşik hayata geçilerek, daha rahat hayat şartlarıyla, çeşitli yiyecek maddeleri, bilhassa sebze v.s. temin edilmeye başlanmıştır. Sonra da bulgurlu yemeklere olan rağbet çeşitleri artırılarak yüzlerce sene süren gelenek neticesi devam etmiştir.

Bunların başlıcaları: İçli köfte, Anah kızılı, Kısır, Batırık Bulgur pilavı, Sini köftesi, Çiğ köfte, Mercimek köftesi, Fellah

köftesi, Lepe, yumurtalı köfte, Çöç, Bulgur çorbası.

İÇLİ KÖFTE :

Malzeme; bulgur, kıyma, et, soğan, un, yağ, tuz, ceviz.

Soğan kıymayla yağda kavrulur. Soğumaya bırakılır. İstenirse kıyma içine dövülmüş cevizde ilâve edilir. Diğer tarafta et, ağaç bir et tokmağıyla özleşinceye, kadar dövülür. Bulgur, et, tuz ve bir avuç kadar un (tutması için) iyice karıştırılarak yoğrulur. Bu karışımdan bir miktar alınarak avuç içinde oyulur. İçine daha önce hazırlanarak soğumaya bırakılan kıymadan, bir yemek kaşığı kadar konarak kapatılır. Ve sıcak suda haşlanır. Arzu edilirse haşlanan köfteler tekrar kızartılır. Yerken içine limon sıkılır.

ANALI KIZLI :

Malzeme; Bulgur, kıyma, soğan, yağ, nohut, salça, kırmızı biber, nane, tuz.

Köfteler aynı içli köftede gördüğümüz şekilde hazırlanır. Ayrıca iyice yoğrulmuş olan bulgur, et, tuz, un karışımından fındık büyüklüğünde küçük topaklar yapılır. Diğer taraftan bir tencerede nohut, salça ve tuz karıştırılıp, su ilâve edilerek yemeğin suyu hazırlanır. Küçük ve büyük köfteler yani analar ve kızları, hazırlanan bu malzemeye atılarak kaynatılır. Ayrı bir tabakta nane ile kırmızı biber yağda yakılarak yemeğin üzerine dökülür.

KISIR :

Malzeme; Bulgur, maydonoz, yeşil soğan, kırmızı biber, domates, tuz, zeytinyağı, marul veya lahana.

Bulgur sıcak suyla ıslatılarak iki elle iyice yoğrulur. (veya kaynatılır.) İçine doğranmış yeşil soğan, domates, maydonoz, kırmızı biber, tuz, zeytinyağı, ve ekşi (limon, limon tuzu, turunc veya nar ekşisi) konarak karıştırılır. Marul yaprakları veya haşlanarak kimyon, tuz ve ekşiyle terbiye edilmiş, lahana üzerine konarak yenir.

BATIRIK :

Malzeme; Bulgur, kavrulur havanda dövülmüş susam, karabiber, kimyon, mevsimine göre domates, taze soğan, salatalık, maydonoz, marul.

Bulgur büyükçe bir tepside su ve sulandırılmış domates salçası ile yumuşayınca kadar yoğrulur. Bu arada kara biber, kimyon, kırmızı biber, ve susam ilâve edilir. İyice kıyılmış olan yeşil malzeme, tuz ve ekşi karıştırılır. Çorba kıvamına gelinceye kadar su konur. Üzerine geri kalan susam garnitür olarak dökülür.

BULGUR PİLAVI :

Malzeme; Bulgur, yağ, tuz.

Bir tencereye su konularak, yeterince tuz atılır. Ve kaynatılır. Daha sonra kaynayan suyun içine bulgur konur. Su ve bulgurun ölçüsünü tahmin etmek için, kaşık karışımın içine batırılır. Kaşık dik durursa bulgurun ölçüsünün tamam olduğu anlaşılır. Beş dakika sonra, yağda kavrulmuş olan tel şehriye ilâve edilerek karıştırılır. İyice suyunu çektikten sonra eritilen taze yağ üzerine dökülür.

SİNİ KÖFTESİ :

Malzeme; Bulgur, et, kıyma, kırmızı biber, zeytinyağı.

Et bir saat kadar iyice dövüldükten sonra, bulgur ve bir avuç un ile karıştırılır. Bu karışımın yarısı, daha önce yağlanmış olan tepsinin tabanına elle yayılır. Bunun yüzeyi soğanla kavrulmuş olan, kıyma ile örtülür. Karışımın kalan kısmı tekrar kıymanın üzerine dökülerek tepsiye yayılır. En üste de zeytinyağı ile kırmızı biber gezdirilerek baklava şeklinde kesilir. Fırında pişirilir.

ÇİĞ KÖFTE :

Malzeme; Bulgur, et, tuz, kırmızı biber, maydonoz, soğan, baharat, domates ve biber salçası.

Bulgur soğuk suyla ıslatılarak karabiber, kimyon, biber ve domates salçası ile iyice yoğrulur. Daha sonra dövülmüş et, tuz, kıyılmış yeşil soğan, maydonoz, ilâve edilerek tekrar yoğrulur. Avuç içinde sıkılarak tabaklara servis yapılır.

MERCİMEK KÖFTESİ :

Malzeme; Bulgur, mercimek, baharat, soğan, biber salçası, tuz.

Kırık mercimek iyice kaynatıldıktan sonra, bir tepside bulgurla karıştırılarak yoğrulur. İçine kıyılmış ve bol yağda biber salçası ile kavrulmuş kuru soğan, karabiber.

Erzurum Oyunları :

Oğuzkent'te Zihinsel Bir Oyun : (Piç)

Yazan : Osman SINAYUÇ

Erzurum'un Olur İlçesine bağlı Oğuzkent (1) köyünde, uzun kış gecelerinde komşulardan birinin evinde toplanan bir kaç aile, aralarında çeşitli oyunlar oynarlar. Bu oyunlardan biri de "Piç" (2) oyunudur.

Piç oyunu iki kişiyle oynandığı gibi üç-beş kişi ile de oynanır. Oyuncuların hepsi erkek olabileceği gibi oyuna kadınlar da katılabilir. Ayrıca çocuklar büyüklerin oynayışını seyrederek öğrendikten sonra bu oyunu oynayabilmektedir.

Piç oynamak için bir aşık, bir "peşkun" (3) mısır (lazut) veya fasulye (lobiye) taneleri lâzımdır. Oyuncular oyuna başlamadan önce yenileme (süzülene) verilecek cezayı kararlaştırırlar. Bu cezalar bir akşam yemeği, bir çay ziyafeti ve 300-500 mısır veya fasulye tanesinin yenene (süzene) verilmesi olabilir.

Ceza konusunda anlaştıktan sonra oyun-

kimyon ilâve edilerek, tekrar yoğrulur. Ve elde köfte şekli verilir.

FELLAH KÖFTESİ :

Malzeme; Bulgur, un, zeytinyağı, kırmızı biber, sarmısak, tuz.

Bulgur su ve un ile yoğrulur, fındık büyüklüğünde yuvarlanır. Sonra iki parmakla bunların üzerine basılarak şekil verilir. Kırmızı biber ve sarımsak zeytinyağında yakılarak köftelerin üzerine dökülür.

LEPE (LAPA) :

Malzeme; Bulgur, mercimek, yağ, biber salçası, soğan, tuz.

Mercimek eriyinceye kadar iyice kaynatılır. İçine az miktarda bulgur ilâve edilerek çorba kıvamına gelinceye kadar pişirilir. İnce kıyılmış soğan ile biber salçası yağda yakılarak üzerine dökülür.

YUMURTALI KÖFTE :

Malzeme; Bulgur, yumurta, yağ, baharat, soğan, maydonoz, nane.

Bulgur kısırda olduğu gibi, suyla ıslatılarak yumuşayınca kadar yoğrulur. Daha sonra içine, karabiber, kimyon, kır-

cular peşkun etrafına otururlar. Biz burada oyunu beş kişinin mısırla oynadığını kabul ederek oyunu anlatalım:

Her oyuncu 36 şar tane mısır alarak bunları peşkun üzerinde 12 şerlik üç bölüme ayırır. Bu bölümlerin her birine "Kuy" (4) denir. Yani her oyuncu kendi önüne üç kuy hazırlar. İlk önce oyuna başlayacak oyuncuyu seçmek için aşık atılır. Aşığın ağa (5) kısmını önce kim kondursursa o birinci olur. Birincinin sağında oturan ikinci, ikincinin sağındaki üçüncü, dördüncü ve beşinci bu şekilde belli olur.

Birinci kendi üç kuy'undan istediği birindeki 12 mısırlı eline alır. Buna "Kuy bozma" denir. Her oyuncu ancak kendi üç kuyundan birini bozarak oyuna başlayabilir. Kuy bozan eline aldığı mısırların bir tanesini bozduğu kuya bırakır ve soldan sağa doğru her kuya birer tane koyarak 12 mısırlı dağıtımını bitirir. Son mısırlı koy-

mızı biber ilâve edilir. Diğer tarafta yumurtalar çırpılarak, bol yağda pişirildikten sonra, Bulgurun içine dökülerek karıştırılır ve servis yapılır.

ÇÖÇ :

Malzeme; Çiğ köftede kullanılan malzeme.

Yukarıda gördüğümüz şekilde yapılan çiğ köfteler yumurtaya bulanarak kızartılır.

BULGUR ÇORBASI :

Malzeme; Bulgur, soğan, yağ, domates, karabiber, tuz.

Önce soğan yağda kavrulur. İçine domates, tuz, karabiber ve su konularak kaynatılır. Daha sonra bulgur ilâve edilerek pişirilir.

Yukarıda sadece bir kaç örneğini gördüğümüz bulgur, Çukurova'da zengininden, fakirine, pilavından, çorbasına kadar, öylesine çeşitlenerek yayılmış ve rağbet görmüştür ki, Çukurova'lıyı bulgursuz düşünmek imkânsızdır der isek, pek de hata yapmış sayılmayız.

duğu kuydaki (eğer kendi üç kuyundan biri değilse) mısırlar hep beraber sayılır. Mısır sayısı çiftse, sayılan mısırlar kuy bozanın olur, oyuna ikinci oyuncu başlar. Sayı tekse mısırlar sayıldığı kuya bırakılır ve oyuna yine ikinci oyuncu kendi kuylarından birini bozarak devam eder.

Oyun bu şekilde biraz devam ettikten sonra; kuydaki mısır sayısını çift yapmanın mısırları almasıyla ve kuy bozmalar neticesinde bazı kuylarda boşalma olur. Bu kuylara da sırası gelince mısır konulur. Buralarda yeniden mısır birikir. Bu birikim esnasında kuy bozan oyuncunun son mısırları (kendi kuyları dışında) kuylardan birindeki mısır sayısını üç yapmışsa; bu kuy o oyuncunun "Pıç"ı olur. Pıç bir kalem veya kömür parçasıyla çevresi çizilerek daire içine alınır. Oyun sonuna kadar buraya konan her mısır tanesi burayı pıç haline getirenin olur.

Her oyuncu oyunun başlarında kendine ait olmayan kuylardan herhangi birini veya birkaçını pıç haline getirmek için bazı hesaplar yapar. Oyun sırası kendine gelmeden her oyuncu bütün kuylardaki mısırları gözleriyle sayar. Kendisinden önce oynayan oyuncunun bozduğu kuydaki mısırların, dağıtım sonunda kuylardaki mısır sayısını kaç yapacağını hesaplar. Bu hesaba dayanarak kendi üç kuyundan hangisini bozarsa, dağıtacağı son mısırları kuylardan hangisini pıç haline getireceğini tahmin edebilir. Pıç yapamıyorsa, son mısırları rastlayacağı kuydaki mısır sayısını çift getirmeye çalışır. Ancak bütün hesaplarını kendisine oyun sırası gelmeden yapması gerekir. Çünkü kendisine sıra gelince hesaplar yapması, düşünmesi için zaman verilmez. Ayrıca, sırası gelen oyuncu; kendi oyunundan sonra, kuyların, kendisinden sonra oynayacak oyuncu için lehte veya aleyhte nasıl bir durum göstereceğini de hesaplamak zorundadır. Çünkü bozacağı kuy, sonra oynayacak oyuncunun pıç yapmasını veya çift yaparak mısırları almasını temin edebilir. Bu oyunu hesaplarını çabuk ve doğru yapanlar kazanır.

Oyun esnasında üç kuyuda diğer oyuncular tarafından pıç yapılan oyuncu oyundan çıkar. O zamana kadar çift yaparak aldığı ve eğer varsa pıçında oyun sonuna kadar biriken mısırlarla yetinir.

Oyun ilerledikçe bozulacak kuy sayısı, çift sayıda mısır biriken kuydaki mısırların alınmasıyla ve kuylardan birkaçının pıç haline getirilmiş olması nedeniyle azalır. Sırası gelen oyuncunun bozacak kuyu yoksa, ondan sonraki oyuncu oyuna devam eder. Yine diğer oyuncuların bozacak kuyu yoksa oynayan oyuncu bir daha oynar.

Oyunun sonunda kuyların bazılarında birer tane mısır kalır. Bozulacak kuy kalmaz ve oyuna son verilir. Her oyuncu kendi kuylarında kalan (varsa) birer tane mısırları alır. Oyuncular çift yaparak aldıkları ve pıçlarında biriken mısırları birleştirerek sayarlar. Kimin çok mısırları varsa o oyuncu diğerlerini süzmüş olur. Eğer istenirse oyuna yeniden başlanır. Bu oyun en fazla üç defa tekrar edilir. Sonuçta süzen oyuncular, süzülenlere oyun başlamadan önce kararlaştırılan cezayı çektirirler.

Görüldüğü gibi pıç oyunu, şansa pek yer vermeyen, oyuncuyu devamlı düşündüren, zihinden toplama ve çıkarma işlemleri yapmaya zorlayan, oyunu anlatırken sırası geldikçe bahsettiğimiz katı kaideleri olan bir oyundur. Oyunun sonuna kazanan için bir mükâfat konulması, oyunu iddialı bir duruma getirir. Oyuncular kazanmak için ciddi bir şekilde oyun sonuna kadar diğer oyuncularla mücadele ederler. Oyun dışındakilerin "şu kuyu boz, bu kuyu bozma" gibî oyuna karışmalarına izin verilmez. Oyun bitince gece bir hayli ilerlemiş, oyuncuların ve seyredenlerin eğlendikleri, iyi vakit geçirdikleri bir gece arkada kalmış olur.

(1) Eski adı Horket.

(2) Bu oyun 1944 yılında Horket'te doğan İlkol mezunu Lütfi Şengül'den 1973 yılında Ankara'da derlenmiştir. 25 yaşında köyünden ayrılan kaynak kişi, 25 yaşından sonra da her yıl köyüne gitmektedir. Halen köyünde Pıç oynadığını belirtmiştir.

(3) Üzerinde yemek yenen, yuvarlak, yerden 20-30 cm. yüksekliğinde iki ayağı olan tahta sofa.

(4) Kuy (küme) lar 12 mısırdan meydana geldiği gibi, 9 mısırdan da meydana gelebilir.

(5) Aşığın girintili çıkıntılı dar yüzünün üstüne gelecek şekilde yere konmasına "ağa kondu" denir. Bu yüzün adı da ağadır.

İstanbul'da Eski Hıdırellezler

Yazan : Münevver ALP

Rumî yılının Nisan ayı müslümanlarca kutsal sayılırdı. Nisan'ın birinci gününden yedinci gününe kadar yağın yağmurun her damlası şifa, kimya, bereket biliniyor, her evde, bahçenin ağaçsız, açık bir yerine konan iskemlesi üstüne, kalaylı bir kadayıf tepsisi oturtulur, tepsi içine yağın, biriken yağmur suyu bir bardağa boşaltılır, aptestli olarak, bardağa yedi "Velasrı" suresi okunup üflenir, bütün ev halkına şifa ve hayır niyetine "Abıhayat olsun inşallah" duası ile yarımşar kahve fincanı içirilirdi.

Nisan yağmurlarının adına doğruca yağmur denmez, "Rahmeti inayet" "Baranı inayet" gibi arapça, acemce terkipler söylenirdi.

Nisan ayının asıl önemi Hıdırellez idi. Nisan'ın yirmi ikisinde başlardı. Yirmi üçüncü gece Hzir Aleyhisselâm'ın, bütün dileklerin can bulması için mübarek elini her gül ağacı dibine

konmuş, dalına bağlanmış dilek eşyasının üstüne süreceği kuvvetli inançlarla beklenirdi:

Bir hastalığı olanlar: Nisan'ın yirmi ikinci günü kirlardan yedi türlü ot toplarlar, kendi giydiklerinden bir bez parçası ile bağlayıp, "Bu otlar nasıl kurursa hastalığım da öyle kurusun" diye ocak içine, bacaya mihlarlardı. Hastaların ikinci dileği de şu idi: Saçlarından, sakallarından kestikleri kılları, gömleklerinden kestikleri parçalara sarıp gül dallarına bağlarlar, ertesi Hızır İlyas sabahı gün doğmadan, bu bağları gözüp gül ağacının dibine gömerler, hastahklarına şifa dilerlerdi. Yirmi iki Nisan'da her aile, erkekli, kadınlı, çocuklu bütün ev halkı kalplerinde yaşatıkları dileklerinin o yıl içinde hasıl olması için, ikinci namazından sonra, akşam ezanına kadar aptestli olarak bahçelerindeki gül ağaçları dibine birer dilek eşyası koyarlardı.

İstanbul'da Hıdırellez özellikle Kâğıthane'de kutlanırdı. Yukarıda yabancı bir ressamın kalemi ile Kâğıthane eğlencelerini canlandıran bir gravürü görüyorsunuz...

Bu eşyalar tahtadan, çamurdan veya kâğıttan yapılmış ev, dükkân maketleri ile evlenmek isteyen delikanlıların koydukları bir duvak parçası, genç kızların bıraktıkları iki sap tel, çocuk isteyen kadınların yaptıkları bir oyuncak beşik, daha buna benzer bütün dilekler, istekler, hepsi birer şekil alır ve gül ağacı dibine dizilir.

Mahalle veya sokaklarda, en elverişli ev, meşelâ evin erkeği yaşlı, işine erken giden, bahçeleri büyük olan, hatırlı ailelerin evleri, toplantı evi seçilirdi. Mahallenin veya yalnız o sokağın bütün hanımları ve genç kızları, yirmi iki Nisan günü öğleden sonra bu evde toplanırlardı. İçine bir el sığacak genişlikte ağzı olan, iki kulplu bir çömleğe yağmur küpünden bir masrapa yağmur suyu konur, bir hoca veya hafız hanım, çömlekteki suya dua okur, törene katılacak olan komşu hanımlar, genç kızlar ellerinde getirdikleri birbirine eş olmamasına dikkat edilen renkleri, şekilleri ayrı düğmeler, yüzükler, yüzük taşı, küpe teki, dikiş yüksüğü gibi niyet nişanlarını: "Ne olacaksa bu seneki halim, söyleşin bana mânim", diyerek besmele ile çömleğin içine atarlardı. Hoca hanım çömleğin ağzını okuyarak kapar, üstüne de yedi kat muşambaya sarılı bir En'amı Şerif koyup, çömleği yarısına kadar gül ağacı dibine gömerdi. Ondan sonra herkes evine dağılır, kendi bahçelerindeki dilek eşyalarını hazırlamağa, gül dibine dizmeğe başlarlardı.

Hızır İlyas gecesi çoğu kadınlar hiç yatmazlar. Bazıları mutfakta uğraşıp, Hızır İlyas yemeği hazırlar, bazıları da Hızır Aleyhisselâmı bekler, dileklerinin husulü için dua ve ibadet ederlerdi. Genç kızlar da namaz vaktinden evvel kalkar, namaz kılar, görücülük elbiselerini, daha küçükler, bayramlıklarını giyerler, anneleri ile birlikte erkenden niyet nişanı attıkları toplantı evine giderlerdi. Yirmi üç Nisan Hızır İlyas gününe bir çokları Hızır İlyas Bayramı derlerdi.

Toplandıkları ev sahibi de namazdan sonra bahçeye iner, gül ağacının yanına hasırlar, kelimler yayar, üstüne yer minderleri dizer, gelecek komşuları için hazırlık yapardı.

Çömleğe niyet nişanı atmış olan komşular tamam olunca, oniki, onüç yaşında bir kıza tel takılır, yüzüne yeşil duvak örtülür, hoca hanım okuyarak çömleğin üstünden En'am'ı alır, çömleğin ağzını çözer, çömleği diz çökmüş oturan gelin kızın önüne kordu.

Gelin kız sağ elini çömlekteki suya sokar, besmele ile eline geçen nişanı avucuna saklar,

elini çömlekten çeker, o zaman genç kızlardan biri mâni okur, mâni biter bitmez, gelin kız avucunda sakladığı nişanı gösterirdi. Niyet nişanı kimin ise, söylenen mâni de onun olurdu. İşte bu minval üzere, çömlekteki bütün niyet nişanları bitinceye kadar mâniler devam ederdi. Mânileri hangi genç kız söylerse söylesin, bir kerere söylenmiş bir mâniyi, bir başka kızın söylemesi caiz değildi. Her niyete başka mâni söylemek gerekirdi. Bu yüzden her genç kızın çok mâni bilmesi lâzımdı.

Hanımlar ve genç kızlar talihlerine söylenmiş mânileri ezberliye, tekrarlıya, kuşluk zamanı evlerine dönmüş olurlardı.

Eski İstanbul hanımları ve genç kızlarının çoğu okuma, yazma bilmezlerdi amma, içlerinde yüzlerce mâni bilmeyen hemen yok gibiydi. Bu mânileri genç kızlık çağlarında öğrenirlerdi. Namaz surelerini ezberledikleri gibi, Hızır İlyas günü niyet çekilirken söyleyecekleri mânileri de ezbere alırlar, hele Hızır İlyas'dan iki üç hafta evvelki gece toplantılarında bildikleri mânileri birbirlerine fısıldarlardı. Çünkü Hızır İlyas gününden başka uluorta mâni söylemek bir kız için çok ayıp sayılırdı.

O zamanın evli barklı hanımları arasında her konuya yakışık alacak bir mâni söylemek bir değer, bir üstünlüktü. Tıpkı, zemin ve zamana uygun bir fıkra anlatmış gibi o hanımın zekâsına delâlet ederdi.

O zamanlar İstanbul'un genç kızları yalnız mâni değil, eski ve yeni çıkan bütün şarkı ve türküler de bilirler ve söylerlerdi. Ama, ayıplanmak korkusu ile komşu hanımların, baba ve ağabeylerinin yanında söylemezlerdi.

O zamanın hanımları için şarkı ve türküler birer tarih ölçüsü idi: "Filân şarkı, filânın doğduğu yıl çıkmıştı, şimdi yirmi yaşında, filân türkü Moskof Muharebesinde çıkmıştı. O şarkıyı benim düğünümde ilk defa çengiller çalmıştı. Tam elli sene oldu", gibi birer tarihe bağlanırdı.

O zamanların bütün yeni türküler ilk baharda Kâğıthane zamanı çıkar, ilk defa Kâğıthane'de işitilir, oradan halkın diline yayılırdı. Şarkılar da düğünlerde çengillerden yahut düğün evlerinin sofalarının bir köşesine gerilen yorgan çarşafından perde arkalarında çalılıp söylenen ince saz takımından duyulup öğrenilirdi.

Fakat her yıl Hızır İlyas günü söylenen mânilerin ne tarihi, ne sairi bilinmez. Ninelerden gelme, eskidikçe kıymeti artan bu mânileri öğrenmekten kimse bıkmaz usanmazdı.

Karacaoğlan'a Ait İlk Araştırmalara Dair Mektuplar

Yazan : Celâleddin KİŞMİR

Âşık edebiyatımızın yeni bir meselesi halinde ortaya çıkan Karacaoğlan'a dair alâka gittikçe büyümektedir. İhsan Hınçer'den aldığımız mektuptan sonra Afif Evren ağabeyimizden de bir açıklama geldi. Bilhassa bu mevzuda büyük bir titizlik gösterip öncülük yapan kıymetli Afif Evren'in mektubunu olduğu gibi neşrediyorum.

Bütün bu mektuplaşma ve münakaşalardan temennimiz şudur ki, münekkitlerimiz ve edebiyat tarihçilerimiz istifade etmesini bilsinler.

Ben fazla bir şey söylemeyeceğim, Sözü Afif Evren Ağabeyimize bırakıyorum: "Kardeşim Celâl Kışmır;

Halk sairi Karacaoğlan'a dair yazdığınız üç yazıyı da okudum. Arkadaşımız İhsan Hınçer'in, Ali Rıza beyi bana gıyaben tanıtan mektubu, elime değmemiştir. Hattâ, bana bir ay evvel gönderdiğini, son mektubunda bildirdiği, kendime ait bir yazı parçasını muhtevi mazruf bile aynı akıbete uğramış, üzüntümü mucip olmuştur. Bu postahanelerimizdeki dikkatsizliklerden ileri gelse gerek. Namımıza gelen gazeteler de zaman, zaman kayboluyor.

Beni, Karacaoğlan yazarına, gıyaben tanıttığına ve yazılarını kendisine İhsan Hınçer kardeşimizin gösterdiğine; sayın Ali Rıza Yalın'dan aldığım mektup üzerine muttali oldum. Eğer kabahat, buna rağmen gene bende kalıyor-

Yirmi iki Nisan gününe kadar müslümanlar kuzu eti yemeği dinen günah sayarlardı. Bu yüzden müslüman kasaplar kuzu kesmezlerdi. Kış günleri kuzu eti yalnız Beyoğlu kasaplarında satılır, İstanbul tarafındaki müslüman ve hristiyan kasaplar da hristiyan müşteriler için Hızır İlyas'a kadar kuzu kesseler bile gizli kesip satarlardı. Bunun için fakir, orta halli, zengin bütün İstanbul Müslümanları yirmi iki Nisan'da evlerine mutlaka, ailesinin kalabalığına ve mali durumuna göre bir veya yarım kuzu alırdı. Hanımlar da alınan kuzuyu Hızır İlyas gecesi için pişirir, hazırlardı.

İstanbullular, Hızır İlyas günü öğle yemeğini dam altında yemezlerdi. Mutlaka ya bir mesirede ya kırlarda, hiç olmazsa evlerinin bahçesinde, yeşillik üstünde yemeyi şart bilirlerdi.

sa, hoş görülsün ve bağışlansın.

Nitekim, Ali Rıza bey, bana yazdığı 4.1.1952 tarihli mektubunda:

"İhsan Hınçer'e uğramıştım. Vaktile benim Babalık'ta nesrettiğim "Karacaoğlan" hakkındaki yazılarınızı gösterdi. Çok ilgilendim.

Afif bey; bu yaptığınız hizmeti, benden ziyade Edebiyat Tarihimiz unutmıyacaktı. Var olunuz.

Siz gibi arkadaşlarımız durdukça Âşık Edebiyatı ve Halkiyatın ebediyen duracağına bir defa daha inandım" demektedir.

Benim, bu önemli edebî mevzu üzerinde ısrarla durmaklığım, Ali Rıza beyi tanımak, aynı zamanda hizmetini belirtmek maksadına matuf idi. Gerek İhsan Hınçer ve gerekse siz gibi kıymetli ve kadirbilir arkadaşlarımızın da inzimam eden himmetleriyle, "mesbuk ve müteakdem bir hizmeti edebiye"nin hakkı, teslim ve tebarüz ettirilmiş oldu.

Çünkü, "Karacaoğlan'ın hayat ve eserleri" denilince ve bahis konusu olunca, daima, rahmetli Sadettin Nüzhet Ergun hatırlanmakta, Ali Rıza Yalın'ın geçmişteki hizmet ve himmeti gölgede kalmaktadır. Şuracıkta bir misal verilebilir.

"Onu, en iyi tefkik eden Sadettin Nüzhet Bey, Alt Anadolu Türkleri arasında bizzat görüp konuştuğu bazı ihtiyarların ifadesine atfen şairin 200 — 250 sene evvel yaşamış olacağını söylüyor (Bakınız: Hayat Ansiklopedisi. Sayfa 2579)."

Gördünüz mü hasıl olan intibak ve kanaati? Halbuki, Ali Rıza bey, Karacaoğlan'ı, bundan otuz sene evvel tefkik etmiş ve tefkiklerini de o zaman neşre muvaffak olmuştur.

Sözü uzattım; alâkanıza teşekkür eder, başarılarınızı dilerim, aziz kardeşim"

Ocak 1952 — Yeni Konya

Bu hafta Karacaoğlan hakkında bir mektup daha aldım.

Edip Ali Baki üstadımızın Sadeddin Nüzhet hakkında vermiş olduğu malûmat dikkati çekmektedir. Ayrıca Afyon Ziraat Banka müdürü Fahri Bilge'nin de Sadeddin Nüzhet merhumun Karacaoğlan kitabını tenkit eden bir etüt hazırladığı haber verilmektedir. Bilhassa Afif Evren Ağabeyimizle Ali Rıza Yalın beyin Karacaoğlan

mevzuundaki hizmet ve haklarının zayı ol-
mamasını istiyoruz.

Edip Ali beyin mektubunu münekkitleri-
mize ve edebiyatçılarımıza belki bir fayda-
sı dokunur diye aşağıda neşrediyoruz:

"Azizim Celâleddin Kışmır,

Karacaoğlan kitabı (ve İhsan Hınçer'in mek-
tubu üzerine yazdığınız yazıları alâka ve tak-
tirle okudum. Bu hususta, benim de bildikleri-
mi yazmayı faydalı buldum. Bu mektubun ken-
di köşenizde neşrini rica eder, gözlerinizden
öperim.

Sadeddin Nüzhet bey merhum, Karacaoğlan
adlı eserini 1927 yılında Konya Vilâyet Matba-
asında tab ettirmişti. Kendisi Konya Erkek
Muallim Mektebinde Edebiyat Hocası idi. Eser
neşrine pek hevesli olan merhuma talebeleri,
büyük tatillerde, Karacaoğlan'a ait olanlar da
dahil, bir çok halk şiirleri toplayıp getirirler-
di. Bu meyanda Ankara Maarif Emni İshak
Refet bey merhum da Karacaoğlan'a ait topladığı
bir tomar silri göndermiş ve müsterek im-
za ile neşrini Saadeddin Nüzhet'ten rica etmişti.
Fakat, merhum bu gelen şiirlerden bir kısmı-
nın kendisinde zaten mevcut olduğunu ileri sü-
rerek bunların ancak bir kaç tanesini kitabına
aldığını söylemişti. Bu yüzden İshak Refet be-
yin gücendiğini duymuştum. Kitabın önsözün-
de, o vakit Gazi Enstitüsünün "Konya orta
muallim mektebi" adıyla Konya'da açılan oku-
lun müdürü Birecikli Ali Rıza (Özkut), Konya
Maarif Emni Avni beyden de, Karacaoğlan'a
ait şiirler topladığını belirttiğine göre Karaca-
oğlan'ın şiirlerini ilk defa toplayanlar arasında
İshak Refet bey merhumla bu zatların da ad-
ları anılmak münaşip olur.

Eski ilköğretim müfettişlerinden Ali Rıza
(Yalın) beyin Babalık'ta Karacaoğlan'a ait
neşriyatından kitap sahibinin ayrıca istifade
edeceğine göre temenniniz veçhile Ali Rıza
(Yalın) beyin bizzat izahatta bulunması bekle-
nir.

Karacaoğlan'ın Konya'da ilk tabında S. Nüz-
het bey o kadar acele etmişti ki bir kaç forma
arasında aynı şiirin kitaba iki defa geçtiğini
görerek dikkatini çekmiştim.

Halen Afyon Ziraat Bankası müdürü Fahri
Bilge üstadımız S. Nüzhet beyin kitabını ince-
liyerek bazı tashihler, ilâveler ve hasıyelerle
süslemiş, bize yeni bilgiler verecek halde olan
bu yazılarının neşrini kendisinden bu sütunlar-
da rica ediyorum.

Merhum Saadeddin Nüzhet, genç yaşında ken-

dini ilme vermiş temiz ruhlu bir insandı. Ça-
buk öleceğini âdeta evveliden hissetmiş gibi
"az zaman içre çok iş" meydana getirmek emel
ve hırsını taşırdı. Konya'da, aynı yıllar içinde
tabettiirdiği "Halk Şairleri" de hatalarla dolu-
dur. Talebelerin getirdiği yalan yanlış malû-
matı lâyıkıyla kontrol etmeden, incelemeden ki-
tabına geçirmişti.

Yine merhum, Ferit (Uğur) bey üstadımızla
müsterek çıkardığı "Konya Halkiyat ve Harsi-
yatı" adlı kitabının içine, arka saflardan bir
çok adamlar girdiği halde, Konyalı, hakikaten
kuvvetli şair Antikacı Nurettin Rüştü (Büngül)
Hamdi Zade âlim ve Fazıl Abdulkadir (Erdo-
ğan) hoca unutuldukları için her ikisi de mez-
kûr kitaba şiddetli ve ağır tenkitlerle hücum-
larda bulunmuşlardı.

O sıralarda tekkelerin kapanması üzerine, Be-
sim Atalay, Türkün büyük evladı büyükler bü-
yüğü Hazreti Mevlâna'ya "Bir acem softası,
derviş" gibi tâbirler kullanarak, Hakimiyeti
Milliye gazetesinde yazı yazmıştı. Hazreti Mev-
lâna'nın Türklüğünü ve büyüklüğünü tek başı-
na cesaretle, celâdetle üç dört makale içinde,
S. Nüzhet (Ergun) ın müdafaa ettiğini şükran
ve hürmetle daima yadederim.

Konya'da kalfalığında yazdığı eserleri taki-
ben, İstanbul'da bir çok kıymetli eserler mey-
dana getiren ve "Türk Şairleri" adlı muazzam
abidesini ikmale muvaffak olamadan ufulüne
millî irfanımız ve edebiyat tarihimiz adına der-
in acılar duymamak imkânsızdır. Nur içinde
yatsın".

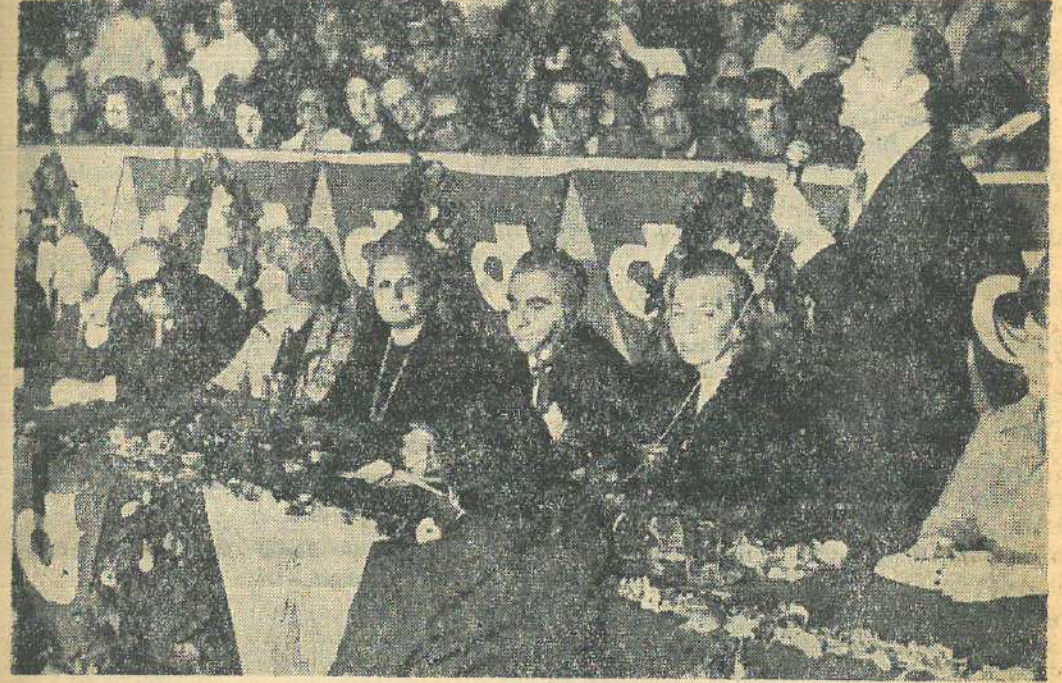
3 Şubat 1952 — Yeni Konya

(Folklor : 78)

7. İlkokullararası Halk Oyunları Şenliği

Yazan : Nursel HİNÇER

7. İlkokullararası Halk Oyunları Şenliği sonunda yapılan törende İstanbul Belediye Başkanı İsmet İsvan da söz almış, çocuklarımızı ve yetiştiricileri ile vellerini kutlamıştır...

Bu yıl yapılan 7. İstanbul ve Marmara
Bölgesi Halk Dansları Yarışma ve Şenlik-
leri seçmeleri, Nisan ayının üçüncü hafta-
sı içinde tamamlanmıştır. 29 — 30 Nisan'
da İstanbul'da yarı finaller yapılmıştır. 1
Mayıs 1974 günü ise finale kalan okul
ekipleri arasından dereceye giren ve yarış-
mayı kazanan topluluklar belli olmuştur.

Yarışma Kocaeli, Adapazarı, Bilecik,
Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Tekirdağ, E-
dirne, Kırklareli ve İstanbul'u kapsamına
almıştır. Bu on ilde yapılan seçmeler so-
nunda 250 ilkokuldan 34 ilkokul Halk
Dansları Topluluğu yarı finale, daha sonra
da 12 okul finale kalmıştır.

Finale İstanbul'dan Şemsettin Sami İlk-
okulu (Zeytinburnu) Van, İshakağa İlk-
okulu (Beykoz) Karadeniz, Cemal Gürsel
İlkokulu (Gaziosmanpaşa) Kemaliye - E-
ğin, İshakağa İlkokulu (Kartal) Bayburt,

50. Yıl Süheylâ Artam İlkokulu (Beşiktaş)
Erzurum, Tekirdağ'dan Barbaros İlkokulu
Tekirdağ, Bursa'dan Özel İnal İlkokulu
Kars, Kırklareli'den Karahıdır İlkokulu
Kırklareli, Balıkesir'den Ali Hikmet Paşa
İlkokulu ile Cumhuriyet İlkokulları Balıke-
sir, Kocaeli'den Karaağaç (Gündoğdu) İlk-
okulu, Karadeniz, Bilecik Cumhuriyet ilk-
okulu, Bilecik Halk Danslarımızla katıl-
dılar.

1 Mayıs 1974 günü saat 20'de başlayan
final yarışması görülmemiş bir ilgi ile
karşılandı. Salon tamamen dolmuş, İstan-
bul Valisi Kemal Şentürk ve eşi, İstanbul
Belediye Başkanı Ahmet İsvan ve eşi,
İstanbul Millî Eğitim Müdürü Halis Kurt-
ça, Türk Ticaret Bankası Genel Müdürü
Turgut Sızmaçoğlu ve eşi şeref konukları
masasında yer almışlardı.

Yarışmalar Hava Harp Okulu'nun çal-

dığı İstiklâl Marşı ile başladı. Her okul ekibi, ağabeylerini kışkıracak bir güzellik ve asıllarına uygunlukla oynadılar.

Final Jürisi'nin verdiği oylarla, Birinciliği: 50. Yıl Süheylâ Artam İlkokulu Erzurum Barları ile,

İkinciliği : Bursa Özel İnâl İlkokulu Kars Oyunlarıyla,

Üçüncülüğü: İstanbul Gaziosmanpaşa Cemal Gürsel İlkokulu Kemaliye - Eğin Oyunlarıyla,

Dördüncülüğü : İstanbul Beykoz İshak-a İlkokulu Karadeniz Horonlarıyla,

Beşinciliği: Bilecik İlkokulu Bilecik Zeybek ve Kaşık Oyunlarıyla kazandılar.

Bunları sırasıyla Şemsettin Sami, Ali Hikmet Paşa, Feyzullah, Karahadır, Karaağaç, Cumhuriyet ve Barbaros İlkokulları Toplulukları izledi.

Yarışmanın sonunda bütün okullara birer buket, birer plâket, birer sertifika verildi. Ayrıca birinci olan okul ekibine gümüş davul, diğer dört topluluğa da bronz davul armağan edildi. Vali Şentürk, Bele-

diye Başkanı İsvan, Turgut Sızmazoğlu birer konuşma yaparak çocuklarımızı, onları yetiştiren öğretmenlerini ve ailelerini kutladılar. Yarışma bir bayram havası içinde sona erdi.

Bu yarışmaları 7 yıldan bu yana aksatmadan düzenleyen İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü ile Türk Ticaret Bankası yöneticilerini kutlarız.

Not : Dergimizin 298 numaralı, Mayıs 1974 tarihli sayısında çıkan ve Milliyet Gazetesinin düzenlediği "İselerarası 4. Halk Oyunları Yarışması" yazımızda dereceye giren 7 nci, 8 nci ve 11 inci lise adları, oynadıkları bölge oyunları ve aldıkları puanlar basımevinde atlanmıştır. Dergimiz ve basımevi adına özür dileriz. Bu üç okulun derece, oyun türü ve puanlarını veriyoruz :

Yedinci : Edirne Sağlık Okulu (Trakya Yöresi Karşılamaıyla), 4160 puan.

Sekizinci: Sivas Kongre Lisesi (Sivas Halaylarıyla), 4155 puan.

Onbirinci: Urfa Lisesi (Urfa Yöresi Halaylarıyla), 4060 puan.

50. Yıl Süheylâ Artam İlkokulu Erzurum yöresi erkek ve kız barları ekibi ile 7. İlkokullararası İst. ve Marmara Bölgesi şampiyonluğunu kazanmıştır...

Bize gelen KITAPLAR

● Serif Baykurt (Fotoğraflar: Y. İzzettin Tılıç): "TÜRK HALK DANSLARI". I ilâ XIII. fasiküller. Ağrı — Mus — Bayburt — Akcaabat, Balıkesir — Burdur, Silifke, Gaziantep — Barak, Urfa Harran — Siirt, Adana Pozantı — İçel Kırtil, Diyarbakır — Hatay, Maraş — Gök-sun, Silifke, Edirne, Ağrı — Malatya, Sivas, Eskişehir, Balıkesir — Kırşehir. Film — Radyo — TV ile Eğitim Merkezi Arşiv No. 101, 102, 123 — 128, 151 — 155 (1968—1969). Milli Folklor Araştırma Dairesi Milli Folklor Enstitüsü) Arşiv No. 1 — 13 (1968—1969). Slaytların hangi bölgeye ait olduğu, çalgıların cins ve özellikleri, giyim - kuşamları, oyunların adları, oyuncuların sayı, sıralanma durumları, oyun ve figürlerin fotoğrafları ve açıklamaları. Her fasikül 20 ilâ 32 sayfa. 12x19 cm. boyunda.

Muhan Bali: "ERCIŞLI EMRAH İLE SELVİ HAN HİKAYESİ". Varyantların tesbiti ve Halk Hikâyeciliği bakımından önemi. Önsöz, Giriş, Ercişli Emrah ile Selvi Han Hikâyesi, Hikâyenin Varyantları, Metinler, Hikâyenin tahlili, Hikâyenin ve Ercişli Emrah'ın şiirleri Kısaltmalar, Bibliyografya, Sözlük, Metinlere ait notlar. Erzurum Atatürk Üniv. Yayınları: 213, Edebiyat Fakültesi: 47, Araştırma: 38. 24x16 cm. boyunda, 302 sayfa, 38 lira.

● Edith Hamilton — Ülkü Tamer: "MITOLOGYA". Grek ve Romen. Üçüncü basılış. Eserin sonunda soy. kütük cedveli ve dizin yer almıştır. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar: 32. 16,5x12 boyunda, 236 sayfa, 15 lira.

Joseph A. Schumpeter — Dr. Tunay Akoğlu: "KAPİTALİZM, SOSYALİZM VE DEMOKRASİ". I. cilt, kapitalizm. Marksizm'in bir açıklaması ile. Üçüncü basılış. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar: 59. 16,5x12 boyunda, 252 sayfa, 15 lira.

● Cengiz Dağcı : "ONLAR DA İNSANDI". Roman. Üçüncü basılış. Varlık Yayınları, Büyük Eserler Kitaplığı: 9. 16,5x12 boyunda, 478 sayfa, 20 lira.

● Ülkü Tamer: "VARLIK ŞİİRLERİ ANTOLOJİSİ". 1933—1973 (40 yıl). Yeni eklemelerle 2. basılış. Varlık dergisinde çıkan şiirlerden seçmeler güldestesi. Varlık Yayınları, Büyük Eserler Kitaplığı: 86. 16,5x12 boyunda, 296 sayfa, 15 lira.

● Cengiz Dağcı: "ÖLÜM VE KORKU GÜNLERİ". Roman. İkinci basılış. Varlık Yayınları, Büyük Eserler Kitaplığı: 237. 16,5x12 boyunda 228 sayfa, 15 lira.

● İsmail Eren: "RUMELİ'DE TÜRK KÜLTÜRÜ". Bilim, edebiyat, yapılar, kabir taşları, Kütüphaneler, minyatürcülük, hattatlık, Musiki güzel sanatlar, hastaneler, Ortaoyunu — Karagöz, Cemiyetler, Folklor, Bibliyografya, Rumeli Türkleri Kült. ve Dayanışma Derneği Kültür Yayınları: 1. İstanbul. 16,5x12 boyunda, 40 sayfa, 3 lira.

● Gürünlü Aşık Sefil Gülhani: "PERİŞAN HALLERİM". Aşığın hayatın anlatan Necdet Buluz'un önsözü ile. Şiirler. Mehmet Kargız, Güvenlik Cad. 37, Aşağıyayracı — Ankara, adresinden edinilebilir. 17x12 boyunda, 66 sayfa, 10 lira.

● Cemal Kutay: "BİLİNMEYEN TARİHİMİZ". Yakın tarihimize ait sohbetler. Bilinmeyen Tarihimiz serisi, No. 1. Edinme adresi: P. K. 34, Kadıköy — İstanbul. 19x13,5 boyunda 512 sayfa, 30 lira.

● Sükrü Elgin: "ÇOCUKLARIMIZA ŞİİRLER". Şiir antolojisi. Türk Kadınları Kültür Derneği Yayını, Edebiyat — Sanat Serisi: 3, Ankara. 19,5x13,5 boyunda, 176 sayfa, 15 lira.

● Mehmet Çınarlı: "BİR YENİ DÜNYA KURMUŞUM". Şiirler. Hisar Yayınları: 25. P.K. 501, Ankara. 19,5x13,5 boyunda, 112 sayfa, 15 lira.

● Ağah Sırrı Levend: "DİL ÜSTÜNE". Ömer Asım Aksoy'un önsözü ile. 1965—1972 yılları arasında Türk Dili dergisinde dil, kültür, edebiyat ve bilim üstüne çıkan yazıları. TDK Tanıtma Yayınları, Dil Konuları Dizisi: 25. 19,5x13,5 boyunda, 342 sayfa, 20 lira.

● İsmail Ali Sarar: "DÜŞÜNCELERİMİZDE YAŞAYANLARIN ÖYKÜSÜ". Şiirler. Öğretmen Hatiboğlu Kitabevi Yayınları: 25. 10,5x13 boyunda, 64 sayfa, 5 lira.

● İsmail Eren: "REŞAT NURİ GÜNTEKİN'İN RUSÇA, SİRPÇA VE BULGARCAYA ÇEVİRİLEN ESERLERİNİN BIBLIYOGRAFYASI". İst. Üniv. Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi C. xx'den ayrı - basım. 9 (184. sf. dan 192. sf. ya kadar) sayfa. 23,5x16,5 boyunda. Ed. Fak. Basımevi, 1973.

Toroslar, Geyik Avcısı ve Aksakallı İhtiyar

Derleyen : Nabi BELEKOĞLU

(Söyleyen : Hatice Özlü. Doğduğu yer: Tarsus. Yaşı: 69, ev kadını. Nerede duyduğu: Tarsus'ta. Kimden öğrendiği: Çocukluğunda büyüklerinden).

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellal iken, pire berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken Anadolu'da, Anadolu'nun güneyindeki Toros dağlarının karlarla kaplı doruklarında geyik avcılığı yapılmış. Şimdi de yapılmış ya, kahr-ramanlarımız çok eskiden yaşamışlar.

Gözüpek avcının biri bu tepelere tırmanarak kimsenin vuramadığı bir geyiği vurmağa karar vermiş. Sarp kayalıklara tırmandıkça tırmanmış. Yerden ne kadar yükseldiğini, ne gibi tehlikelerle karşılaşabileceğini hesaplamıyarak ilerledikçe ilerlemiş. En sonunda karşısına istediği geyik çıkmış. Hayvan kaçıyor, avcı kovalıyormuş. İkisi de bu ölüm - kalım yarışı sonunda Toros dağlarının yüksek bir tepesini bulmuşlar. Geyiğin artık kaçacak bir yeri kalmamış. Avcı da, ancak sırtını dayayabileceği bir yere yerleşmiş. Hemen aşağısı, çok derin bir uçurummuş.

Avcı: "Seni vuracağım!" derken, geyik: "Ben sana ne yaptım?" der gibilerden hüznü gözlerle avcıya bakmaktaymış, ama avcının buna hiç aldırdığı yokmuş. Tam

● İsmail Eren: "BALKAN SAVAŞLARINA AİT TÜRKÇE ESERLER ÜZERİNDE BIBLIOGRAFYA DENEMESİ". Tarih Dergisi, sayı 27 den ayrı - basım. 12 (III. sf. dan 122. sf. ya kadar) sayfa. İst. Üniv. Ed. Fak. Matbaası, 1973.

● Pierre Loti — Fikret Şahoğlu: "CAN ÇEKİŞEN TÜRKİYE — 1914". Loti'nin biyografisi, Çevirenin ve Loti'nin önsözleri, 1911—1912 de Loti'nin Türkiye hakkında yazdığı mektuplar ve yazılar. Daha sonra Loti hakkında yazılanlar ve zendi yazılarından örnekler. Tercüman 1001 Temel Eser: 27. 19,5x13 boyunda, 270 sayfa, 10 lira.

● Will Durant — Orhan Bahaeddin: "İSLAM MEDENİYETİ". 632 Mîlâd yılından 13. yüzyıl sonuna kadar (19. yüzyıla kadar da örnekler verilmektedir). Tercüman 1001 Temel Eser: 29. 19,5x13 boyunda, 264 sayfa, 10 lira.

hedefine isabet ettirmek için silahıyla gerekli hazırlığı yaparken karşısına ansızın ak sakallı bir ihtiyar çıkmış. Adamın boyu birkaç karış imiş. Ama, karşısındakine daha ilk bakışta saygı duygusu aşılmıyormuş.

İhtiyar adam avcıya: "Benim hayvancıklarımı neden kovalıyorsun? Ne istiyorsun benim geyiklerimden?" diye çıkmış ve "Gel vazgeç bu sevdadan, yoksa senin de sonun ölüm olacaktır!" demiş. Bunun üzerine avcıyı bir korkudur almış. Tepeden tırnağa buz kesilmiş. Elindeki silahı yere düşmüş. Dikkat etmese kendisi de uçurumdan tepe takla yuvarlanacaktı.

Avcı birden yere kapaklanarak ihtiyarın ayaklarına yüz sürmüştü: "Beni bağışla!" demiş. "Geyiğin sana ait olduğunu bilmiyordum. Beni affet!"

İhtiyar, ak sakallı adam, avcıyı şöyle bir süzmüş, sözlerinin doğru olduğuna kanaat getirdikten sonra, yüzüne tatlı bir ifade vererek: "Peki" demiş, "Bu seferlik seni bağışlıyacağım. Eğer avlanmıyacağına söz verirsen, yedinci günün sabahı kapının önünde kesilmiş bir geyik bulacaksın. Onu al, afiyetle ye! Ama unutma, bundan böyle silahını, sakın benim hayvancıklarına çevirme!"

Avcı, canı çok istediği halde tam yedi gün dizini sıkıp, hiç ava gitmemiş. Yedinci günün sabahı uyandığı zaman bir de ne görsün? Kapısının önünde yeni vurulmuş bir geyik durmuyor mu? Hemen hayvanı sırtladığı gibi götürüp pazarda satmış. Ay-larca bizim avcı, kapısının önüne bırakılan av hayvanlarını pazarda satmakla geçiniyormuş. Ama, aradan çok geçmeden sabrı tükenmiş. Bir gün dayanamıyarak silahını almış ve ölümü bile hiçe sayarak avcılığa çıkmış. En sonunda bir geyik ile karşılaşmış. Diz çöküp silahını doğrultmuş. Tam keyifle tetiği çekeceği zaman ansızın karşısına o ihtiyar, ak sakallı adam çıkmış. Meğer aksakallı adam, Toros dağlarının ruhu imiş. İhtiyar: "Sen sözünden döndün, o halde ölümü hakettin!" diye haykırmış. Avcının önce elinden silahı düşmüş. Sonra.. Sonra ne olduğunu bilen olmamış. Fakat, hiç kimse o avcıyı bir daha görmemiş.

EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA

AKBANK

(Folklor : 70)

1868...1974

ASIRLIK TECRÜBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
ZENGİN İKRAMIYE
SOSYAL HİZMET

ASIRLIK TASARRUF BANKASI

EMNİYET
SANDIĞI

(Basım : 60025 - 71)

İTLEWUUDOGCEVNJEKSRPOMHE
GOGGOGGOGGOGGOGGOGG
WMOXHKGAUSE
ADTFUNHG
MZKBYE
NBIDO
AIBB

BANKANIZI
SEÇTİNİZ Mİ?

demek ki
görüşünüz
kuvvetli...

TÜRK TİCARET BANKASI

EDİRNE'den KARS'a kadar yurdun her köşesinde hizmetinizde

her biten ipananın yerini bir yenisi alır

İpana'nın dişlere kazandırdığı eşsiz beyazlıktan, ağza verdiği serinlikten, terahhütkan vâzı geçemedikleri için... İpana Fluorid, diş minelerini sertleştirir, çürümeleri önleyen, diş ve ağız sağlığını koruyan diş macunudur.

ipana
fluorid

**800'den fazla şube ile
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde**

T.C.ZİRAAT BANKASI

(Radar : 593 — 73)

(Basın : 20224 — 60148 — 74)

**LOKMAN MUSTAFAZAM
HALK SAĞLIĞI
HİZMETİNDE**

Ekza - 9 Ekzema merhemi
Algo - Tablet Ağrı hapi
Lokman - Tablet Ağrı hapi
Algopirin Analjezik tablet
Algo - Tablet 4 tabletlik
Moruvit - Vitamine Kuvvet
şurubu
Kına - Kola İştah şurubu
Anamur Burun ve göz dam-
lası
Meprol Tablet Sinir hapi
Sollargen Granüle Ekzema -
kasıntı
Sel de Gastrin Granüle Mi-
de tozu
Gastro Goutes Mide damlası
Gastroguanil İshal kesici
tablet
Motegastrin Mide tozu
Derivit Yara ve yanık mer-
hemi
Deriseptol Yara ve göbek
tozu
Dover Tablet Öksürük ve
bronşite
Metekodin Öksürük hapi
Metekodin Öksürük şurubu
Algo - Liniment Ağrı
Algo - Wax Ağrı merhemi
Algo - Wax Vazo Grip ve
ağrılarda
Algo - Wax Nazal Neze-
merhemi
Ma-ka-ta Basur merhemi
Cutil - Cura Cilt losyonu
Pedi - Cura Ayak banyosu
Pilo - Cura Saç ilacı
Lokman Kaşe ağrı kesici
Panason (20 Gr. paket)
Sağlık çayı
Panason (50 Gr. alüm. kutu)
Lokman Çayı Afiyet çayı
Dr. Krom Diş patı
(Folklor: 74)

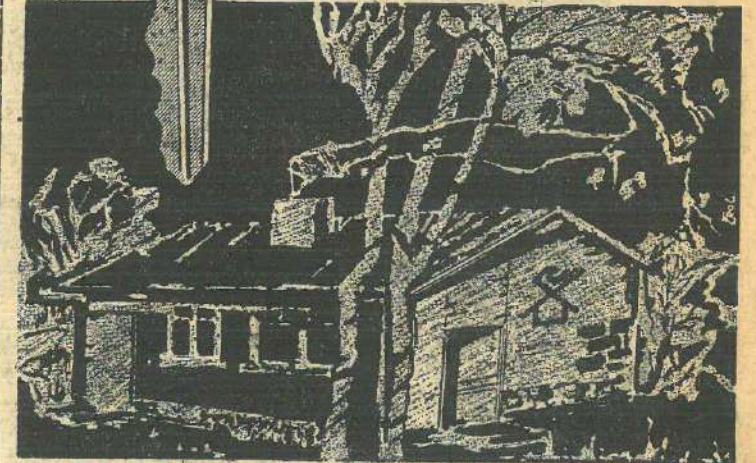
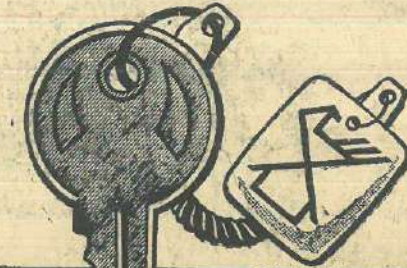

Sansız.
Başarımız
ve istikbalımız,
Türkiye Vakıflar
Bankasında
açtıracağınız
hesapla
Gerçekleşir.

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

(Basın : 20224 — 6148 — 75)

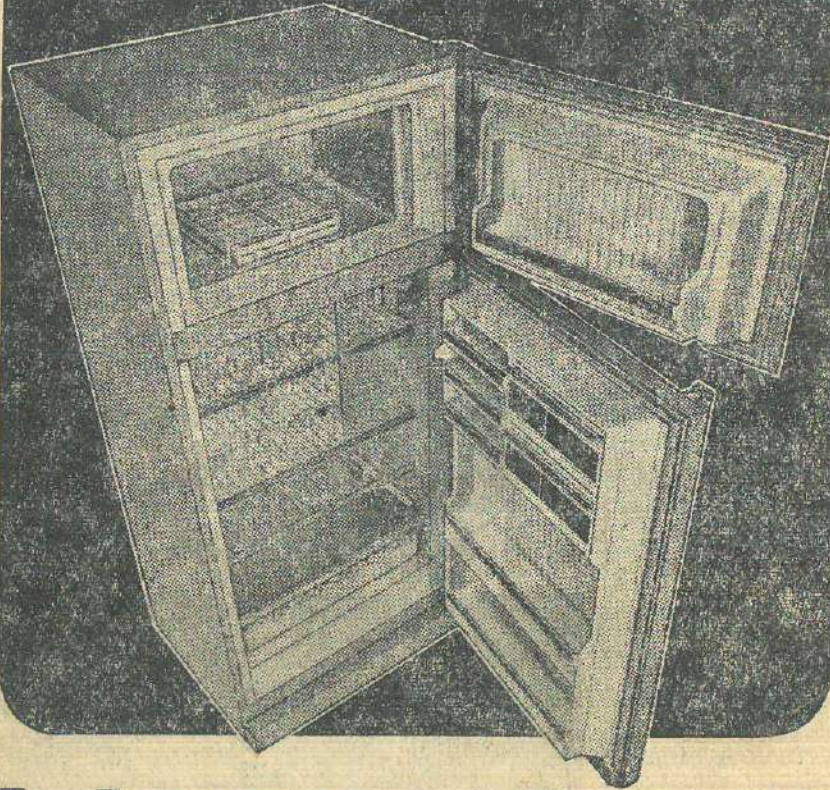
evinizin bankası — herkesin bankası

**TÜRKİYE
EMLAK KREDİ BANKASI**

(Basın : 60109 — 76)

191

ARÇELİK dupleks

İKİ AYRI SOĞUTMA TEK MOTORLA

Arçelik Duplex'te, normal bir buzdolabı olan alt bölme için gerekli soğutmayı da üstteki "derin dondurucu" bölme için gerekli o müthiş soğutmayı da tek motor sağlar. Böylece, daha az elektrik sarıfayı ve daha az arızalanma ihtimaliyle daha masrafsızdır.

Arçelik Duplex. Daha sessizdir. Tek motorlu Arçelik Duplex'te yiyeceklerle içeceklerle ayrılan yer daha büyüktür. İki ayrı soğutma tek motorla! İki kapılı buzdolabı yapımında bütün dünyada uygulanan sistem budur. Yurdumuzda yalnız Arçelik Duplex'te!

Genel Satıcıları:
BEKO TİCARET A.Ş.
Tel.: 49 00 39
BURLA BİRADERLER ve Şn.
Tel.: 45 32 00

kalitede öncü... fiyatta ölçü

(Yeni Ajans : 305 — 77)

14 EKİM 1974

Devlet Nüshası

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

TEMMUZ 1974

İÇİNDEKİLER :

Yirmibeginci Yıl Tamamlanırken	İhsan HİNÇER
Folklor Tarihimizden Sayfalar: Folklor-Folklore Rıza Tevfik (BÖLÜKBASI)	
Kurt - Oyunu	Dr. M. Fahrettin KIRZIOĞLU
Devlet Halk Oyunları Topluluğu Kurmalıyız	Metin AND
Günlerle İlgili İnancılar	Doğ. Dr. M. Kemal ÖZERGİN
Folkloreu Ziya Gökalp —IV— (Son)	Hikmet DİZDAROĞLU
Edip Âli Bakı ve Karacaoğlan	İrfan Ünver NASRADDINOĞLU
XII. Mut Karacaoğlan Şenlikleri	Huriye Kebire HİNÇER
Elmadag'da (Ankara) Söylenen Mâniler	Prof. Dr. Şükrü ELÇİN
Boğaziçi Üniv. Folklor Kulübü Nazarlık Sergisi — Turistik Anlamlı Elsa-	
nata Yapımcılarına Verilecek Krediler — Keçe Sergisi — Bebekleri Edirne'	
den Ardahan'a Kadar Yöresel Glydirme Yarışması	Çora HİNÇER
Dişarbakır'da Kuraklıkla İlgili Âdet ve İnancılar	Şevket BEYSANOĞLU
Gürün'de Halk Tedavisi Üzerine	Nevzat GÖZAYDIN
Gaziantep'te Tutmaç - Börek Çorbası	Cemil Cahit GÜZELBEY
2. Uluslararası İstanbul Festivali ve Folklor	Bora HİNÇER
Konya Masalları: Hüdebarı	Feyyaz CANER

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 300

KURUŞ: 250

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ